

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

bakalářské kombinované studium
2011 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Petra Králová

Sociální služby v ČR, odborné předpoklady sociálních pracovníků

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Dana Nevrková

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Combined (Part time) Studies
2011 - 2012

BACHELOR THESIS

Petra Králová

Social services in Czech republic, professional qualifications of
social workers

Prague 2012

The bachelor Thesis Work Supervisor:
Mgr. Dana Nevrklová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 15. března 2012

Petra Králová

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce paní Mgr. Daně Nevrkové za odborné vedení práce, za vstřícný přístup a čas, který mi věnovala.

Anotace

Teoretickým východiskem bakalářské práce je legislativní zakotvení sociálních služeb se zaměřením na jejich pojetí a cíl. Práce vymezuje druhy, formy a zařízení sociálních služeb, ale i poskytovatele a uživatele těchto služeb v ČR. Jsou zde také definovány předpoklady pro výkon profese sociálního pracovníka a pro výkon činnosti v sociálních službách.

Detailněji práce analyzuje, jak jsou naplňovány podmínky odborné připravenosti pracovníků v oblasti sociálních služeb. Výzkum je realizován metodou dotazníkového šetření. Výsledky výzkumu ukazují na význam vzdělávání v dané oblasti.

Klíčové pojmy

kvalifikace, poskytovatel sociální služby, sociální pracovník, sociální služby, uživatel sociální služby, vzdělávání, zákon o sociálních službách

Annotation

The theoretical part of this bachelor thesis concentrates on law definition of the social services, to their conception and objectives. The work defines different forms of social services and organizations of social services and also providers of these services in Czech republic. There are also defines necessary conditions for profession of social worker and for activities in the area of social services.

The work deeply analyse if the conditions of professionalism in social services are fulfilled. Research in this thesis is realized by the questionnaire method. Results of the research represents the relevance of education in area of social work.

Key words

education, qualification, law on social services, social services, social service provider, user of social services, social worker

OBSAH

ÚVOD	8
TEORTICKÁ ČÁST	
1. SOCIÁLNÍ SLUŽBY V ČR	10
1.1 Historie a legislativní zakotvení sociálních služeb.....	10
1.2 Pojetí a cíl sociálních služeb.....	14
1.3 Subjekty sociálních služeb, financování sociálních služeb	15
1.4 Podmínky poskytování sociálních služeb.....	18
2. STRUKTURA SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	20
2.1 Sociální poradenství	20
2.1.1 Základní poradenství.....	20
2.1.2 Odborné poradenství.....	21
2.2 Služby sociální péče	22
2.3 Služby sociální prevence	22
3. ODBORNÉ PŘEDPOKLADY SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ	24
3.1 Sociální pracovník v sociálních službách.....	25
3.2 Nabídka vzdělávání v sociální oblasti	28
3.3 Celoživotní vzdělávání	29
PRAKTICKÁ ČÁST	
4. POPIS VÝZKUMU	32
4.1 Cíl a hypotézy výzkumu	32
4.2 Charakteristika výzkumného vzorku	33
4.3 Metody sběru dat	35
4.4 Sběr a zpracování údajů.....	36
4.5 Interpretace údajů	45
4.6 Shrnutí a doporučení.....	48
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	55
SEZNAM PŘÍLOH	56

ÚVOD

*Sociální služby musí mít pro svou existenci klienty
a klient potřebuje služby kvalitní a dostupné.*

Služba, říká slovník, je hospodářská činnost uspokojující určitou potřebu. Jejím výsledkem je užitečný efekt, nehmotný statek.

Sociální služba, říká zákon, je činnost nebo soubor činností, jimiž se zajišťuje pomoc a podpora osobám v nepříznivé sociální situaci.

Pro zajištění kvalitních sociálních služeb vytvořil stát právní rámec a přijal Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (s účinností od 1.1.2007). Zákon vyjmenovává zařízení sociální péče, která napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost a zařízení sociální prevence, která napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení. Sociální služby pomáhají lidem žít běžným životem, umožňují jim pracovat, nakupovat, navštěvovat školy, účastnit se aktivit volného času, starat se sám o sebe a o domácnost apod. Samotná existence zákona o sociálních službách svědčí o značné různorodosti a široké rozmanitosti sociálních služeb dostupných v současné době v ČR.

Úroveň sociálních služeb závisí na lidech, kteří v nich pracují. Pro rozvoj kvality poskytovaných sociálních služeb je bezesporu potřebné specializované vzdělávání. Předpoklady pro výkon povolání nejen sociálního pracovníka, ale i pracovníků v sociálních službách, zdravotnických a pedagogických pracovníků mají zákonnou oporu - podmínky pro výkon činnosti v sociálních službách je přímo definován v zákoně o sociálních službách.

Vzdělávání v této oblasti by mělo být celoživotním procesem, a to už z toho důvodu, že se sociální práce vyvíjí, vznikají nové typy sociálních služeb, na sociální pracovníky jsou kladeny nároky, musí se rozhodovat a účinně pomáhat. Vzdělání

i celoživotní učení je jedním z důležitých aspektů, jak sociální pracovník může naplnit své poslání a řešit sociální problémy.

Cílem práce je zjistit, jak jsou naplňovány podmínky odborné způsobilosti pro výkon povolání sociálního pracovníka v sociálních službách a jeho zapojení do dalšího vzdělávání.

V práci je nejprve poskytnut přehled základních teoretických východisek, které vymezují pojmy související se zákonem o sociálních službách, jsou zde nastíněny druhy sociálních služeb a jejich financování, podmínky poskytování sociálních služeb. Součástí je definování činnosti sociálního pracovníka v sociálních službách, předpoklady pro výkon jeho povolání a možnosti celoživotního vzdělávání.

V praktické části práce je zpracováno a vyhodnoceno dotazníkové šetření zaměřené přímo na úroveň vzdělanosti sociálních pracovníků vykonávající činnost v sociálních službách, a to jak ve státním, tak i nestátním sektoru.

V práci je čerpáno z odborné literatury, platné legislativy, z internetových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a z vlastního dotazníkového šetření.

1. SOCIÁLNÍ SLUŽBY V ČR

1.1 Historie a legislativní zakotvení sociálních služeb

Počátky poskytování sociálních služeb jsou patrné již od **starověku** a byly motivovány pomoci chudým či jinak sociálně slabým lidem.

V **raném středověku** první sociální služby poskytovaly církve a většina těchto služeb měla charakter zajištění přístřeší, základní stravy a základní zdravotnické péče.

Na přelomu **16. a 17. století** byly přijaty chudinské zákony - jednalo se o první právní předpisy. Postupně se zřizovaly služby, které měly ústavní charakter a dlouhodobě pečovaly o znevýhodněné lidi – zprvu se nerozlišovaly útulky pro staré, nemocné, děti a mládež, tuláky, později se rozlišovala zařízení pro opuštěné děti (sirotčince), pro lidi trpící duševními nemocemi (blázince), pro staré lidi (starobince) a pro lidi nemajetné (chudobince).

Na přelomu **19. a 20. století** vznikaly církevní a jiné organizace zaměřené na práci s mládeží. Sloužily jako prevence sociálního selhání mladých lidí, a tím i byly jedním z prvních pokusů o zřízení preventivních sociálních služeb.

V době **první republiky** byla nejčastější formou poskytování sociálních služeb ústavní péče. V tomto období došlo k rozmachu dobrovolné sociální péče, rozvíjely se specializované poradenské služby, soudy zřizovaly úřadovny pro péči o mládež (dnes probační a mediační služba) a postupně se v oblasti chudinství prosazuje také nová koncepce, která začíná vycházet z nároku potřebného.

V **padesátých letech 20. století** byl přijat zákon o sociálním zabezpečení, kde byla veškerá sociální péče převedena na stát a jeho orgány; jedinou výjimkou, která umožňovala činnost v oblasti sociální péče jiným subjektům než státním, bylo ústavní zaopatření. V **šedesátých letech** se rozšířila pečovatelská služba, vznikla stacionární zařízení pro seniory, pro psychiatrické pacienty, vznikají manželské poradny, první linky důvěry.¹

---

¹ MATOUŠEK, O., KOLDINSKÁ, K. Trendy v historickém vývoji sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

V posledním přijatém zákoně o sociálním zabezpečení z roku 1988 je obsažen § 73 (Sociální péčí zajišťuje stát pomoc občanům, jejichž životní potřeby nejsou dostatečně zabezpečeny příjmy z pracovní činnosti, dávkami důchodového nebo nemocenského zabezpečení, popřípadě jinými příjmy, a občanům, kteří ji potřebují vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nebo věku, anebo kteří bez pomoci společnosti nemohou překonat obtížnou životní situaci nebo nepříznivé životní poměry), který dosud nebyl zrušen a tento paragraf se vztahoval, až do přijetí nového zákona o sociálních službách, i na poskytování sociálních služeb.²

V roce 1989 nastaly v České republice změny v oblasti politické, ekonomické i sociální. Pro transformaci v oblasti sociální politiky byl v roce 1990 přijat dokument Scénář sociální reformy (program postupu reform v jednotlivých částech československého systému sociální ochrany). V roce 1990 byl také vytvořen koncept záchranné sociální sítě, tj. systém podpory minimálních příjmů lidí, aby byly odstraněny negativní sociální důsledky „transformačního šoku“. V roce 1991 byly přijaty zákon o životním minimu a zákon o sociální potřebnosti.³

Cílem sociální politiky státu musí být vytvoření lidsky důstojných podmínek života a zajištění rovných příležitostí pro všechny. Součástí sociální politiky je sociální zabezpečení, které lze chápat jakou soubor institucí, opatření, které vedou k předcházení, zmírňování či odstraňování následků sociálních událostí občana (sociální událostí se rozumí nemoc, úrazy, těhotenství, invalidita, stáří, narození dítěte, smrt rodinného příslušníka a jiné další události, které způsobují tíživou sociální situaci).⁴

„V rámci transformace systému sociálního zabezpečení na systém sociální ochrany obyvatelstva byly na počátku 90. let v České republice v souladu se Scénářem sociální reformy zahájeny práce na vytvoření tří na sebe navazujících relativně samostatných systémů - systému sociálního pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci. Tyto systémy se od sebe liší ve třech hlavních aspektech - jakou sociální situaci

---

² KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

³ MATOUŠEK, O., KOLDINSKÁ, K. Trendy v historickém vývoji sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

⁴ KREBS, V a kol. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007.

řeší, jakým způsobem jsou dávky v jednotlivých systémech financovány a jakým způsobem jsou tyto systémy organizačně zabezpečeny.“⁵

Do systému sociálního pojištění spadají důchodové a nemocenské pojištění a řeší ty sociální situace, na které se občan může připravit předem. Systémem státní sociální podpory jsou řešeny sociální situace, které jsou společensky uznány, tzn. kdy je nutno podpořit především rodinu s dětmi.⁶ „V rámci systému sociální péče (pomoci) se řeší obtížné sociální situace stavu hmotné a sociální nouze, tedy situace, které občan není, resp. nebude schopen řešit sám nebo s pomocí vlastní rodiny.“⁷ Za základní nástroje sociální pomoci se považují poradenství, prevence sociálně-patologických jevů, sociálně-právní ochrana, dávky sociální pomoci a sociální služby.⁸

V roce 1994 začaly práce na návrzích nového systému sociální pomoci a teprve až v roce 2006 byl přijat nový zákon, který přinesl očekávanou změnu systému sociální péče.⁹ Zákon přinesl do systému sociální péče v České Republice mnoho změn a sleduje dva základní cíle: zabezpečení sociální péče všem osobám, které ji potřebují a také nápravu deformovaných právních vztahů mezi státem, poskytovateli sociálních služeb a především jejich uživateli (uživatelům byla dosud zajištěna péče, avšak nebyla respektována lidská práva a důstojnost uživatelů).¹⁰ **Dne 1. ledna 2007 vstoupil v účinnost Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.**¹¹

Základní zásady zákona o sociálních službách:¹²

- rozsah a forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob,
- pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat jejich samostatnost, motivovat k činnostem, které

⁵ KREBS, V a kol. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007, s. 163.

⁶ KREBS, V a kol. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007.

⁷ KREBS, V a kol. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007, s. 164.

⁸ KREBS, V a kol. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007.

⁹ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

¹⁰ ČÁMSKÝ, P., SEMBDNER, J., KRUTILOVÁ, D. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. Praha: Portál, 2011.

¹¹ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

¹² KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace a posilovat jejich začleňování,

- sociální služby musí být poskytovány v zájmu osob a v náležitě kvalitě takovým způsobem, aby bylo vždy důsledně zajištěno dodržování lidských práv a základních svobod osob.

Zákon o sociálních službách přinesl několik zásadních změn:¹³

- *„V zákoně byl upraven tzv. příspěvek na péči, jehož prostřednictvím si má ten, kdo potřebuje sociální služby, tyto obstarat a uhradit.*
- *Byla přijata nová kategorizace sociálních služeb. Sociální služby jsou děleny na služby sociální péče (služby pečovatelské, jejichž prostřednictvím se pečuje o osobu, která není schopna se plně postarat sama o sebe) a služby sociální prevence (služby pro osoby se sociálními problémy, jejichž prostřednictvím se má klientovi napomáhat znovu se integrovat do společnosti).*
- *Do vztahu mezi poskytovatelem a příjemcem sociálních služeb byl zaveden smluvní princip - o poskytování sociálních služeb se uzavírá smlouva.*
- *Pro poskytovatele sociálních služeb byl zaveden systém registrace u krajských úřadů, bez níž není možné sociální služby provozovat. Tento tzv. registrující orgán má rovněž pravomoc provádět inspekci poskytování sociálních služeb, při níž se hodnotí především kvalita poskytovaných služeb.*
- *Zákon stanoví rovněž předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka, aby byla zaručena standardní kvalita poskytovaných sociálních služeb přímo ze strany sociálního pracovníka.“*

Kromě Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jsou dalšími právními předpisy pro sociální služby: Zákon č. 109/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách; Zákon č. 206/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách; Zákon 366/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře; Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se

---

¹³ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007, s. 40.

provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách; Vyhláška č. 239/2009 Sb., kterou se mění vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách; Vyhláška 391/2011, kterou se mění vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Vždy se jedná o právní předpisy v platném znění.¹⁴

1.2 Pojetí a cíl sociálních služeb

„Sociální služby jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství.“¹⁵

„Celý systém sociálních služeb prošel v uplynulém desetiletí změnami, došlo ke kvantitativnímu nárůstu objemu do té doby poskytovaných služeb, vznikly nové metody a formy práce s klienty a nové typy zařízení. Průša (1997, cit. dle Kozlová, 2005) definuje sociální služby jako mimořádně významnou část aktivit státu, samosprávy a nestátních subjektů, která řeší problémy jednotlivců, rodin a skupin občanů, a tím pozitivně ovlivňuje sociální klima celé společnosti. Sociální služby nejsou významné proto, že je potřebuje mnoho lidí, ale proto, že bez jejich působení by se významná část občanů nemohla podílet na všech stránkách života společnosti, bylo by znemožněno uplatnění jejich lidských a občanských práv a docházelo by k jejich sociálnímu vyloučení. Sociální služby jsou poskytovány občanům, kteří je potřebují vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nebo věku a kteří bez pomoci společnosti nemohou překonat tíživou sociální situaci nebo nepříznivé poměry, a to zejména: ¹⁶

- rodinám s dětmi,
- osobám těžce zdravotně postiženým a seniorům,
- osobám společensky nepřízpůsobeným.“

¹⁴ www.mpsv.cz.

¹⁵ MATOUŠEK, O., KOLDINSKÁ, K. Úvod. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007, s. 9.

¹⁶ KOZLOVÁ, L. *Sociální služby*. Praha: TRITON, 2005, s. 17 – 18.

V publikaci Bílá kniha v sociálních službách je uvedeno sedm principů, které jsou základem pro všechny sociální služby:¹⁷ [Podrobněji principy viz Příloha A].

- 1) Nezávislost a autonomie pro uživatele služeb - nikoli závislost.
- 2) Začlenění a integrace - nikoli sociální vyloučení.
- 3) Respektování potřeb - služba je určována individuálními potřebami a potřebami společnosti, neexistuje model, který vyhovuje všem.
- 4) Partnerství - pracovat společně, ne odděleně.
- 5) Kvalita - záruka kvality poskytuje ochranu zranitelným lidem.
- 6) Rovnost bez diskriminace.
- 7) Standardy národní, rozhodování v místě.

1.3 Subjekty sociálních služeb, financování sociálních služeb

Zřizovateli zařízení, které poskytují sociální služby jsou v České republice obce, kraje, MPSV, ale i nestátní neziskové organizace. Obce a kraje zřizují v rámci své samostatné působnosti sociální služby formou organizační složky obce bez právní subjektivity nebo jako samostatné příspěvkové organizace, které mají právní subjektivitu. MPSV je zřizovatelem specializovaných ústavních zařízení s celostátní působností.¹⁸

„Po roce 1990 se poskytovateli sociálních služeb kromě státu, měst, obcí a okresních úřadů staly i církve, občanská sdružení, další nestátní neziskové organizace i fyzické osoby. V určité míře dochází k marketizaci a komercializaci sociálních služeb, vytváří se různé dobrovolné a dobročinné organizace, dochází k oživení činnosti církví v sociální oblasti, což je ve svých důsledcích procesem žádoucím. Sociální služby s neobyčejně rozšířily, od zajištění základních životních potřeb až po specializované odborné služby pro malé skupiny zdravotně postižených.“¹⁹ Poskytovatelem sociální služby je právnická nebo fyzická osoba, organizační složka státu nebo územně

¹⁷ Bílá kniha v sociálních službách.

¹⁸ MATOUŠEK, O., KOLDINSKÁ, K. Úvod. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

¹⁹ KOZLOVÁ, L. *Sociální služby*. Praha: TRITON, 2005, s. 20.

samosprávného celku. Sociální služby lze poskytovat na základě oprávnění, které vzniká rozhodnutím o registraci – to vydává příslušný krajský úřad.²⁰ Nestátní poskytovatelé sociálních služeb mají v současnosti podobu občanských sdružení, obecně prospěšných společností a církevních právnických osob.²¹

Za **uživatele** (příp. klienta) sociální služby je označován ten, kdo tyto služby využívá.²² Bílá kniha v sociálních službách definuje, kdy by lidé mohli, resp. v jakých životních situacích, potřebovat sociální služby. Jedná se zejména o situace, kdy člověk není schopen pečovat o vlastní osobu (např. osobní hygiena, oblékání, stravování), potřebuje pomoc se zajištěním chodu domácnosti (nákupy, úklid), z důvodu zdravotního postižení se musí naučit potřebným pracovním návykům či jiným sociálním dovednostem, člověk je bez přístřeší, pohybuje se v rizikovém prostředí, užívá návykové látky, může se také jednat o situace, kdy rodiče mají těžkosti s výchovou svých dětí nebo s péčí o ně.²³

*„Zákon o sociálních službách rovněž upravuje způsob, jakým lze sociální služby financovat. Předpokládaným nejdůležitějším zdrojem příjmů pro poskytovatele sociálních služeb by měly být finanční prostředky poskytované formou dotací ze státního rozpočtu.“*²⁴ Dotace směřují k poskytovatelům sociálních služeb, kteří jsou zapsáni v registru. O dotaci se musí žádat (žádost předkládá MPSV krajský úřad) a je poskytnuta prostřednictvím rozpočtu kraje.²⁵

Dalším možným zdrojem financování sociálních služeb jsou úhrady od samotných klientů sociálních služeb. Zákon o sociálních službách vymezuje zcela novou sociální dávku – **příspěvek na péči**.²⁶ Příspěvek na péči nahradil dosavadní vyplácení zvýšení

---

²⁰ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

²¹ MATOUŠEK, O., KOLDINSKÁ, K. Úvod. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

²² MATOUŠEK, O., KOLDINSKÁ, K. Úvod. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

²³ Bílá kniha v sociálních službách.

²⁴ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007, s. 48.

²⁵ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

²⁶ PRŮŠA, L. Financování sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

důchodu pro bezmocnost a příspěvek o osobu blízkou, příspěvek směřuje ke klientovi a ten se rozhodne o způsobu zabezpečení svých potřeb.²⁷

Příspěvek na péči se poskytuje osobám, které jsou především z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu závislé na pomoci jiné osoby, a to při zvládnání základních životních potřeb (mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity, péče o domácnost). Schopnost zvládnout základní životní potřeby je u každého člověka různá a proto je výše příspěvku na péči stanovena ve čtyřech stupních, které odpovídají stupni závislosti osoby; dále jsou rozdílně stanoveny výše příspěvku pro osoby do 18 let věku a pro dospělé. Příspěvek na péči náleží osobě, o kterou má být pečováno, nikoliv osobě, která péči zajišťuje. Příspěvek na péči nemůže být přiznán dítěti mladšímu jednoho roku.²⁸

Výše příspěvku pro osoby do 18 let věku činí za kalendářní měsíc:²⁹

- 3 000 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost),
- 6 000 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost),
- 9 000 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost),
- 12 000 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost).

Výše příspěvku pro osoby starší 18 let činí za kalendářní měsíc:³⁰

- 800 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost),
- 4 000 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost),
- 8 000 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost),
- 12 000 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost).

Řízení o příspěvku na péči je zahájeno na základě podání žádosti na předepsaném tiskopisu. Následuje proces posouzení stupně závislosti na pomoci jiné osoby, který zahajuje sociální pracovník. Tento pracovník provede sociální šetření v přirozeném sociálním prostředí žadatele a žadatel je povinen podrobit se tomuto sociálnímu šetření. Účelem sociálního šetření je objektivně zjistit životní podmínky žadatele a jeho

---

²⁷ KREBS, V a kol. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007.

²⁸ PRŮŠA, L. *Financování sociálních služeb*. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

²⁹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

³⁰ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

schopnost zvládat základní životní potřeby v jeho přirozeném sociálním prostředí, tj. v místě, kde žije. Po provedení sociálního šetření se žádostí o příspěvek zabývá posudkový lékař příslušné okresní správy sociálního zabezpečení, který hodnotí funkční dopady zdravotního stavu. Rozhodnutí o přiznání či nepřiznání příspěvku vydává krajská pobočka úřadu práce a je doručeno žadateli. Krajská pobočka úřadu práce, která o dávatce rozhodla, je oprávněna provádět také kontrolu využívání příspěvku na péči. Příjemce příspěvku na péči je povinen ohlásit do 8 dnů každou změnu, která je rozhodná pro nárok a výplatu příspěvku na péči.³¹

Zákon stanoví, jaké služby se poskytují bez úhrady a jaké se poskytují za úhradu. Bez úhrady se poskytuje sociální poradenství, raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, krizová pomoc, dále služby následné péče, sociálně aktivizační programy pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační programy pro seniory a osoby se zdravotním postižením, terénní programy, sociální rehabilitace, sociální služby v kontaktních centrech, sociální služby v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež, služby sociálně terapeutických dílen. Za úhradu se poskytují pobytové služby, asistenční služby a azylové služby.³²

1.4 Podmínky poskytování sociálních služeb

Sociální služby lze v ČR poskytovat pouze na základě oprávnění – v této oblasti se jedná o zcela nový pojem. Registrace je základní podmínkou pro poskytování sociálních služeb a je také jednou z podmínek pro možnost čerpání dotací ze státního rozpočtu. Funkcí registru je vytvořit ucelený informační systém a umožnit přehledné informace o sociálních službách. O registraci rozhoduje krajský úřad a zákon stanoví podmínky pro vydání rozhodnutí o registraci, která k poskytování sociálních služeb opravňuje. Registr poskytovatelů sociálních služeb je veden v listinné a elektronické podobě.³³

Poskytování sociálních služeb je založeno na smluvním principu. Smlouva se zpravidla uzavírá písemně a obsahuje: označení smluvních stran, druh sociální služby,

³¹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

³² KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

³³ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

rozsah poskytování sociální služby, místo a čas poskytování sociální služby, výše úhrady za sociální služby a způsob jejího placení, ujednání o dodržování pravidel stanovených poskytovatelem pro poskytování sociálních služeb, výpovědní důvody a lhůty, dobu platnosti smlouvy. Poskytovatel může také odmítnout uzavření smlouvy a to z důvodu, pokud neposkytuje sociální službu, o kterou osoba žádá, nemá dostatečnou kapacitu k poskytnutí sociální služby, o kterou osoba žádá, nebo zdravotní stav osoby, která o sociální službu žádá vylučuje poskytnutí takové služby.³⁴

Povinností poskytovatelů sociálních služeb je zajišťování dostupných informací o druhu či kapacitě sociální služby, zájemce o sociální služby informovat o všech jeho povinnostech, při poskytování sociálních služeb naplňovat lidská i občanská práva klientů, zpracovat vnitřní předpisy, vytvořit plán průběhu poskytování sociální služby, vést evidenci žadatelů, dodržovat standardy kvality sociálních služeb, uzavřít smlouvu o poskytování sociální služby.³⁵

Povinnosti poskytovatelů sociálních služeb a kvalita poskytovaných sociálních služeb je předmětem inspekce. Inspektorem kvality v sociálních službách je krajská pobočka Úřadu práce. Kvalita sociálních služeb se ověřuje pomocí standardů kvality sociálních služeb.³⁶ Standardy slouží nejen jako metodický nástroj inspektorům, měly by být využitelné pro orientaci uživatele služeb i pro samotné organizace ve smyslu sebeposuzování. Standardy kvality sociálních služeb se v ČR dělí do tří okruhů:³⁷

- procedurální standardy - např. cíl a způsob poskytování služby, ochrana práv uživatelů služeb, dohoda o poskytování služby, stížnosti na kvalitu nebo způsob poskytování služeb,
- personální standardy – např. personální zajištění služeb, pracovní podmínky, profesní rozvoj pracovníků,
- provozní standardy – např. místní a časová dostupnost služby, zajištění kvality služeb, ekonomika zařízení.

---

³⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

³⁵ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

³⁶ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

³⁷ MATOUŠEK, O. Garance kvality sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

2. STRUKTURA SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Zákon o sociálních službách dělí sociální služby na sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence.³⁸ Zákon také rozlišuje tři formy, jakými lze tyto služby poskytovat - služby pobytové, ambulantní a terénní. Pobytové služby jsou spojené s ubytováním v zařízení sociálních služeb. Ambulantní služby jsou takové, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena anebo dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování. Terénní služby jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí.³⁹

2.1 Sociální poradenství

*„Sociální poradenství zákon rozděluje na **základní a odborné**. Zatímco základní poradenství zahrnuje „poskytování potřebných informací přispívajících k řešení nepříznivé sociální situace“, odborné sociální poradenství „je poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin ve specializovaných poradnách.“⁴⁰ Základní i odborné poradenství poskytují státní i nestátní subjekty sociální pomoci a je jednou z cest, jak pomáhat lidem při řešení jejich problémů.⁴¹*

2.1.1 Základní poradenství

„Základní sociální poradenství poskytuje informace o nárocích, službách a možnostech, které mohou vyřešit nebo zmírnit obtížnou situaci člověka. Poskytované informace vyplývají ze systému sociální ochrany občana, k němuž patří pojištění, podpora, pomoc, nebo ze systému, který zajišťuje zaměstnanost. Cílem rozvinutého sociálního poradenství je poskytovat informace co nejblíže bydlišti nebo pracovišti, příp. zařízení, v němž se člověk nachází. Součástí základního poradenství je i zprostředkování další potřebné odborné pomoci.

³⁸ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

³⁹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁴⁰ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007, s. 43.

⁴¹ HARTL, P. Poradenství. In *Metody a řízení sociální práce*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2003.

*Pro základní sociální poradenství je důležité, aby bylo dostupné i lidem žijícím v menších obcích, prostřednictvím pracovníka pověřeného touto agendou. Poradenství na základní úrovni může poskytovat nejlépe sociální pracovník nebo pracovník obecního úřadu, který musí projít speciálním školením. Významnou pomocí se stává manuál s konkrétními sociálními situacemi a s doporučením, jak tyto situace řešit a kam se lze obrátit o konkrétní odbornou pomoc. S výhodou lze takový manuál vytvořit na počítači, kde vyhledávání jednotlivých položek je nejrychlejší a nejpřesnější a doplňování nových informací je jednoduché a levné. Skutečností však je, že řada moderních poskytovatelů služeb se vrací k papírovým zdrojům.*⁴²

2.1.2 Odborné poradenství

„Odborné sociální poradenství poskytuje přímou pomoc lidem při řešení jejich sociálních problémů. Jde zejména o problémy v manželském nebo mezigeneračním soužití, v péči o děti, starší a zdravotně postižené osoby, o osoby propuštěné z výkonu trestu. Odborná pomoc je zaměřena na konkrétní pomoc a praktické řešení obtížné sociální situace člověka. Nejčastěji jde o situaci hmotné nebo sociální nouze, příp. o souběh obou.

Součástí odborného poradenství jsou i terapeutické činnosti. V tomto smyslu jde především o oblast rodiny a manželských či partnerských vztahů, důsledků zdravotního postižení, problematiky pachatelů trestné činnosti a delikventních jedinců, drogových a jiných závislostí, tzv. následné péče, týkající se osob, které odcházejí z ústavní nebo ochranné výchovy a pěstounské péče. Patří sem i oblast životních krizí, rozvodové a porozvodové situace apod. Na děti je zaměřeno odborné poradenství především ve vztahu k jejich týrání a zneužívání, při hrubém zanedbávání péče.

Zařízení a agentury poskytující odbornou pomoc bývají ve větších městských aglomeracích. Síť odborných, převážně nestátních institucí, které zajišťují odborné sociální poradenství, zahrnuje pracovníky mnoha profesí, jako jsou sociální pracovníci, psychologové, psychiatři, speciální pedagogové, sociologové a v mnoha případech lékaři nejrůznějších odborností, právníci apod. Za významnou skutečnost lze považovat to, že odborné sociální poradenství není nutně svázáno s konkrétní poradenskou institucí ani s jedinou odborností. Pro odborné poradenství je charakteristické

---

⁴² HARTL, P. Poradenství. In *Metody a řízení sociální práce*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2003, s. 84 – 85.

*používání speciálních odborných postupů, jejichž cílem je ovlivnit uvažování a jednání člověka, který se nachází v obtížné situaci, již se mu nepodařilo řešit vlastními silami nebo s pomocí rodiny a přátel.*⁴³

2.2 Služby sociální péče

*„Služby sociální péče definuje zákon jako služby, které „napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost s cílem umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti a v případech kdy toto vylučuje jejich stav, zajistí jim důstojné prostředí a zacházení.“*⁴⁴ Zákon upravuje následující druhy služeb sociální péče: osobní asistence, pečovatelská služba, tísňová péče, průvodcovské a předčitatelské služby, podpora samostatného bydlení, odlehčovací služby, centra denních služeb, denní stacionáře, týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení, sociální služby ve zdravotnických zařízeních ústavní péče.⁴⁵ [více viz Příloha B].

2.3 Služby sociální prevence

*„Služby sociální prevence jsou rovněž zákonem vymezeny jako služby, jež „napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života, vedoucí ke konfliktu se společností, pro sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.“*⁴⁶ Mezi služby sociální prevence patří: raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizová pomoc, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová

---

⁴³ HARTL, P. Poradenství. In *Metody a řízení sociální práce*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2003, s. 84 – 85.

⁴⁴ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007, s. 43.

⁴⁵ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

⁴⁶ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007, s. 44.

zařízení pro děti a mládež, noclehárny, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením a seniory, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy, sociální rehabilitace.⁴⁷ [více viz Příloha C].

Tabulka 1: Počet sociálních služeb v ČR – rok 2010

	Počet služeb celkem	v tom služby pro pobyt		
		celoroční	týdenní	denní
Centra denních služeb	85	0	0	50
Denní stacionáře	248	0	0	168
Týdenní stacionáře	66	0	66	0
Domovy pro osoby se zdravotním postižením	219	219	0	0
Domovy pro seniory	466	466	0	0
Domovy se zvláštním režimem	176	176	0	0
Chráněné bydlení	129	129	0	0
Azylové domy	201	201	0	0
Domy na půl cesty	42	42	0	0
Zařízení pro krizovou pomoc	42	4	2	0
Nízkoprahová denní centra	44	0	0	0
Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	221	0	0	0
Noclehárny	60	27	6	20
Terapeutické komunity	16	16	0	0
Sociální poradny	645	0	0	0
Sociálně terapeutické dílny	106	2	1	41
Centra sociálně rehabilitačních služeb	266	27	3	15
Pracoviště rané péče	39	0	0	0
Intervenční centra	17	0	0	0
Služby následné péče	39	11	0	0
CELKEM ČR	3127	1320	78	294

Zdroj: Statistická ročenka⁴⁸

Nejčastějšími uživateli sociálních služeb jsou staří občané a lidé se zdravotním postižením, kteří potřebují pomoc a podporu při zajišťování základních životních potřeb.⁴⁹ [Zařízení sociálních služeb podle uživatelů viz Příloha D].

⁴⁷ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

⁴⁸ Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2010. Praha: MPSV, 2011, s. 79.

⁴⁹ KOZLOVÁ, L. *Sociální služby*. Praha: TRITON, 2005.

3. ODBORNÉ PŘEDPOKLADY SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ

„Sociální práce je společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (např. chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanost). Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji získat zpět. Kromě toho pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky. U klientů, kteří se již společensky uplatnit nemohou, podporuje sociální práce co nejdůstojnější způsob života.“⁵⁰

„Sociální práce je součástí státem organizovaného a zabezpečovaného systému redistribuce zboží a služeb. Jejím cílem je uspokojování sociálních potřeb klientů a zajištění kontroly, příp. změny chování, které je považováno za sociálně problematické nebo deviantní. Sociální stát organizuje i jiné oblasti (např. školství, zdravotnictví, bydlení). Sociální práce však má výlučné postavení v tom, že se jejím prostřednictvím transferují zdroje k závislým lidem (staří lidé, nezaměstnaní, děti, mentálně i tělesně postižení apod.).“⁵¹

Matoušek rozlišuje tři úrovně činností sociální práce. Na **mikroúrovni** pracuje sociální pracovník formou případové práce, tj. individuální podporování klientovy schopnosti vyrovnat se s problémy. Základní činností je v této práci poradenství, které může být doplněno o i jinými postupy. **Střední úroveň** zahrnuje práci s rodinami a malými skupinami. Při práci s rodinou se jedná např. o poradenství při adopci dětí, poradenství rodičům v rozvodu, poradenství pro rodiče, jejichž děti experimentují

---

⁵⁰ MATOUŠEK, O. Úvod: Cíle a úrovně sociální práce. In *Metody a řízení sociální práce*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2003, s. 11.

⁵¹ NEČASOVÁ, M. Profesionální etika. In *Metody a řízení sociální práce*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2003, s. 25.

s drogami, ale i rodinnou terapii. **Makroúroveň** se týká práce s velkými skupinami, s organizacemi, komunitami a působení na sféru veřejného mínění i politiky.⁵²

3.1 Sociální pracovník v sociálních službách

Sociální pracovník podle Matouška pracuje klienty a jejich rodinami, přirozenými i uměle vytvořenými skupinami, s organizacemi, s místními komunitami nebo jako expert při přípravě zákonů a vyhlášek.⁵³

„Sociální pracovník se pohybuje v rámci práv a povinností definovaných právním systémem, zaměstnavatelem a profesními standardy. Institucionální rámec je důležitý, protože sociální pracovník zasahuje do života klientů a je potřeba, aby jeho právo zasahovat bylo legitimní. odhaluje také detaily ze života klientů – proto jsou důležitá pravidla, která zajišťují klientům ochranu.“⁵⁴

Kompetence sociálního pracovníka vymezuje ve své publikaci Havrdová, kdy kompetence jsou chápány jako funkcionální projev profesionální role. Do soustavy základních kompetencí jsou zahrnuty tyto schopnosti a dovednosti:⁵⁵

- rozvíjet účinnou komunikaci;
- orientovat se a plánovat postup;
- podporovat a pomáhat k soběstačnosti;
- zasahovat a poskytovat služby;
- přispívat k práci organizace;
- odborně růst.

---

⁵² MATOUŠEK, O. Úvod: Cíle a úrovně sociální práce. In *Metody a řízení sociální práce*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2003.

⁵³ MATOUŠEK, O. Úvod: Cíle a úrovně sociální práce. In *Metody a řízení sociální práce*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2003.

⁵⁴ NEČASOVÁ, M. Profesní etika. In *Metody a řízení sociální práce*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2003, s. 44 – 45.

⁵⁵ HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: Osmium, 1999.

Zákon o sociálních službách nově definuje předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách.⁵⁶

Zákon stanoví, že sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytující služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb.⁵⁷ „Sociální pracovník je tedy osobou, která sociální služby přímo poskytuje. Jeho úkolem je také služby koordinovat, vyhledávat klienty, případně služby plánovat a hodnotit.“⁵⁸

„Právní úprava předpokladů pro výkon povolání sociálního pracovníka obsažená v zákoně o sociálních službách je obecnou úpravou, která se vztahuje nejen na činnost sociálního pracovníka v sociálních službách, ale i na činnost sociálních pracovníků vykonávanou podle zvláštních právních předpisů při pomoci v hmotné nouzi, v sociálně-právní ochraně dětí, ve školách a školských zařízeních, ve zdravotnických zařízeních, ve věznicích, v zařízeních pro zajištění cizinců a v azylových zařízeních.“⁵⁹

V zákoně o sociálních službách jsou stanoveny předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka - zásadní je způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost, které je věnováno nejvíce pozornosti.⁶⁰

Podle zákona o sociálních službách je k výkonu povolání sociálního pracovníka odborně způsobilý ten, kdo:⁶¹

- o získal vyšší odborné vzdělání absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle školského zákona v oborech vzdělání zaměřených na

---

⁵⁶ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

⁵⁷ Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

⁵⁸ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007, s. 47.

⁵⁹ KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. *Sociální služby a příspěvek na péči 2007*. Olomouc: ANAG, 2007, s. 132.

⁶⁰ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

⁶¹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

- sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost,
- má vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zákona o vysokých školách,
  - absolvoval akreditované vzdělávacích kurzy v oblastech uvedených v písmenech a) a b) v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a praxi při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 5 let, za podmínky ukončeného vysokoškolského vzdělání v oblasti studia, která není uvedena v písmenu b),
  - absolvoval akreditované vzdělávací kurzy v oblastech uvedených v písmenech a) a b) v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a praxi při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 10 let, za podmínky středního vzdělání s maturitní zkouškou v oboru sociálně právním, ukončeného nejpozději 31. prosince 1998.

Zákon o sociálních službách nabyl účinnosti od 1. ledna 2007. Zaměstnanec, který k tomuto dni vykonával činnost, na kterou se vztahují kvalifikační předpoklady odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka, ale předpoklady nesplňuje, je povinen je splnit ve lhůtě:⁶²

- 7 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, tj. do 31.12.2013, v případě, že nezískal střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru sociálně právním,
- 10 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, tj. do 31.12.2016, jestliže získal střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru sociálně právním.

Přičemž ustanovení o doplnění kvalifikace se nevztahuje na zaměstnance se středním vzdělání s maturitní zkouškou bez ohledu na obor studia, kteří ke dni 1.1 2007 dosáhli 50 let věku; u těchto osob se předpoklad odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka považuje za splněný.⁶³

V sociálních službách vykonávají odbornou činnost, mimo sociálních pracovníků, také pracovníci v sociálních službách. Zákon o sociálních službách určuje, že

---

⁶² KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. *Sociální práce a příspěvek na péči 2007*. Olomouc: ANAG, 2007.

⁶³ KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. *Sociální práce a příspěvek na péči 2007*. Olomouc: ANAG, 2007.

pracovníkem v sociálních službách je ten, kdo vykonává přímou obslužnou péči o osoby v ambulantních nebo pobytových zařízeních sociálních služeb, základní výchovnou nepedagogickou činnost a pečovatelskou činnost v domácnosti osoby. Zároveň zákon definuje podmínky výkonu činnosti pracovníků v sociálních službách. Součástí personálu sociálních služeb jsou zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci, u nich jsou podmínky činnosti stanoveny ve zvláštních právních předpisech.⁶⁴ V sociálních službách vykonávají odbornou činnost také manželští a rodinní poradci a další odborní pracovníci, mohou zde působit i dobrovolníci.⁶⁵

„Novou úpravou předpokladů pro výkon povolání sociálního pracovníka a předpokladů pro výkon činnosti v sociálních službách, získal systém sociálních služeb v ČR ucelený soubor podmínek, za kterých lze sociální služby nejen čerpat, ale také vykonávat. Z tohoto hlediska lze novou úpravu považovat za přínos. Vytváří předpoklady pro poskytování sociálních služeb na vysoké úrovni kvality.“⁶⁶

3.2 Nabídka vzdělávání v sociální oblasti

V rámci **středoškolského** studia se nabízí různé obory sociální péče, sociální činnosti, výchovné a humanitární činnosti.⁶⁷ Doba studia na střední škole je 4 roky a je zakončeno maturitní zkouškou.⁶⁸ Tato úroveň vzdělání splňuje odborné předpoklady pro pracovníka v sociálních službách. Zákon o sociálních službách však vyžaduje, aby sociální pracovník měl vyšší odborné či vysokoškolské vzdělání.⁶⁹

Vyšší odborné školy navazují na střední vzdělávání a poskytují odborné vzdělání a praktickou přípravu na výkon náročných činností. Délka studia v denní formě je 3 roky, včetně odborné praxe a je zakončeno absolutoriem. Označení absolventa vyšší odborné školy je „diplomovaný specialista“(DiS.). Vzdělávací program v příslušném

---

⁶⁴ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007.

⁶⁵ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁶⁶ KOLDINSKÁ, K. Legislativní zakotvení sociálních služeb. In *Sociální služby*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2007, s. 48.

⁶⁷ www.msmt.cz.

⁶⁸ Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon.

⁶⁹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

oboru vyšší odborné školy podléhá akreditaci, kterou uděluje MŠMT.⁷⁰ Vyšší odborné školy, které nabízejí studijní programy pro výkon povolání sociálního pracovníka jsou zřizovány po celé České republice - nejen v Praze a Brně, ale např. v Prachaticích, Plzni, Ostravě, Domažlicích, Olomouci.⁷¹

Vysoká školy uskutečňují akreditované studijní programy a programy celoživotního vzdělávání. Vysokoškolské vzdělání se získává studiem v rámci akreditovaného studijního programu podle studijního plánu stanovenou formou studia. Typy studijních programů jsou bakalářský, magisterský a doktorský. Studium na vysoké škole probíhá formou prezenční, distanční nebo kombinovanou. Doba bakalářského studijního programu včetně praxe je nejméně 3 roky a nejvýše 4 roky. Studium se zakončuje státní závěrečnou zkouškou a absolventům se uděluje titul „bakalář“ (Bc.). Na bakalářské studium navazuje magisterský studijní program. Doba studia je nejméně 1 a nejvýše 3 roky. Studium se zakončuje státní závěrečnou zkouškou a absolventům v oblasti studia zaměřeného na sociální práci je udělen titul „magistr“ (Mgr.). Absolventi, kteří ukončili magisterský studijní program, mohou vykonat rigorózní zkoušku. Po jejím vykonání je jim v oblasti humanitních, pedagogických a společenských věd udělen titul „doktor filozofie“ (PhDr.).⁷² Bakalářské a magisterské studijní programy v sociální oblasti nabízí např. Univerzita Karlova v Praze, Západočeská univerzita v Plzni, Technická univerzita v Liberci, Ostravská univerzita v Ostravě, Masarykova univerzita v Brně, Univerzita Palackého v Olomouci, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.⁷³

3.3 Celoživotní vzdělávání

Principem celoživotního učení je jeho otevřenost všem bez rozdílu věku, zájmů, společenského statusu či nadání. Celoživotní učení lze v současné době chápat jako nezbytné pro aktivní zaměstnanost a uplatnění se jedince v podmínkách trhu práce.⁷⁴

---

⁷⁰ Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon.

⁷¹ www.msmt.cz.

⁷² Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

⁷³ www.msmt.cz.

⁷⁴ VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008.

Celoživotní učení lze rozdělit na dvě základní etapy - počáteční etapa a další vzdělávání. Počáteční etapa zahrnuje primární, sekundární a terciární vzdělávání a další vzdělávání probíhá po prvním vstupu jedince na trh práce. Takové vzdělávání může být zaměřeno na široké spektrum vědomostí, dovedností a kompetencí důležité pro uplatnění zejm. v pracovním životě.⁷⁵

„Celoživotní vzdělávání zahrnuje formální, neformální a informální vzdělávání a předpokládá prolínání a doplňování uvedených forem učení v průběhu celého života.

Formální vzdělávání je realizováno ve vzdělávacích institucích, zpravidla ve školách. Legislativa vymezuje funkce, cíle, obsahy, organizační formy a způsoby evaluace formálního vzdělávání. Zahrnuje na sebe navazující vzdělávací stupně – základní, střední a vysokoškolské – a absolventi jednotlivých stupňů získají potvrzení – vysvědčení, diplom, certifikát apod.

Naopak neformální vzdělávání se realizuje formou kurzů, seminářů apod. zpravidla v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucí, neziskových organizací, ale i v klasických školách. je tedy zaměřeno na získávání vědomostí, dovedností, zkušeností a kompetencí, které mohou jedinci zlepšit jeho společenské a pracovní uplatnění. neformální vzdělávání, které nevede k získání uceleného stupně vzdělání, zahrnuje např. kurzy cizích jazyků, počítačové kurzy, rekvalifikační kurzy, kurzy autoškol, ale také krátkodobá školení a přednášky (legislativní změny, povinná školení zaměstnanců apod.).

Informálním vzděláváním (učením) se rozumí proces získávání vědomostí, osvojování dovedností a kompetencí z každodenních zkušeností a činností v práci, rodině a ve volném čase. Zahrnuje rovněž sebevzdělávání, ale učící se jedinec nemá možnost si ověřit nabyté znalosti. Na rozdíl od předchozích dvou typů vzdělávání je neorganizované, zpravidla nesystematické a institucionálně nekoordinované.“⁷⁶

Vztah sociálního pracovníka ke svému povolání, ale i odbornosti je upraven v Etickém kodexu sociálních pracovníků ČR. Etický kodex vydala v roce 1995 Společnost sociálních pracovníků. Dokument vyjadřuje jednak respekt ke klientům a jejich sebeurčení především tím, že staví na hodnotách lidských práv, jedinečnosti

⁷⁵ VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008.

⁷⁶ VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008, s. 21 – 22.

člověka, potřebě seberealizace klienta, vedení klienta k vlastní odpovědnosti, hledání možnosti, jak klienta zapojit do řešení problémů, apod. V kodexu je obsažena podpora sociální spravedlnosti jednak v respektování jedinečnosti klienta bez ohledu na jeho charakteristiky i na to, jak přispívá ke blahu společnosti, jednak v pravidlech etického chování sociálního pracovníka ve vztahu ke společnosti (zasazuje se o zvyšování sociální spravedlnosti, upozorňuje na možnost spravedlivějšího rozdělení společenských zdrojů a zajištění přístupu k těmto zdrojům apod.). Etický kodex zahrnuje ale i pravidla ve vztahu k povolání a ve vztahu ke kolegům. Jedná se o závazek udržovat a zvyšovat svou odbornou úroveň, usilovat o osobní růst, spolupracovat s kolegy, a tak zvyšovat kvalitu služeb.⁷⁷

Zákon o sociálních službách stanovuje sociálním pracovníkům povinnost dalšího vzdělávání, kterým si obnovuje, upevňuje a doplňuje kvalifikaci a to nejméně v rozsahu 24 hodin za kalendářní rok; podle zákona je zaměstnavatel přímo povinen zabezpečit další vzdělávání. Sociální pracovníci absolvují další vzdělávání formou specializačního vzdělávání, které zajišťují vysoké školy a vyšší odborné školy a navazují na získanou odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka, dále formou účasti v akreditovaných kurzech, na odborných stážích v zařízeních sociálních služeb a účasti na školicích akcích.⁷⁸

Další vzdělávání se uskutečňuje na základě akreditace vzdělávacích zařízení a vzdělávacích programů, jež uděluje ministerstvo vysokým školám, vyšším odborným školám a vzdělávacím zařízením. Po absolvování dalšího vzdělávání je účastníku vzdělávacím zařízením, které vzdělávání pořádalo vystaveno osvědčení.⁷⁹ Akreditace byla v roce 2011 udělena více jak 1000 vzdělávacím institutům; jejich seznam je dostupný na stránkách MPSV.⁸⁰

---

⁷⁷ NEČASOVÁ, M. Profesní etika. In *Metody a řízení sociální práce*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2003.

⁷⁸ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁷⁹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁸⁰ www.mpsv.cz.

4. POPIS VÝZKUMU

4.1 Cíl a hypotézy výzkumu

Cílem výzkumu v rámci této bakalářské práce bylo zjistit, jak jsou naplňovány podmínky odborné kvalifikace sociálních pracovníků, které stanovuje zákon o sociálních službách a jaký význam má z pohledu sociálního pracovníka celoživotní vzdělávání.

Hypotéza č. 1

Sociální pracovníci, kteří vykonávají činnost v sociálních službách, splňují podmínky odborné kvalifikace stanovenou zákonem o sociálních službách.

Zdůvodnění Hypotézy č.1:

Pro realizaci vzdělávání v sociálních službách je klíčový Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka zákon definuje v části osmé, resp. v § 110, kde je přesně vymezeno co se rozumí odbornou způsobilostí.⁸¹

Hypotéza č. 2

Sociální pracovníci jsou za příznivých podmínek ochotni se dále vzdělávat.

Zdůvodnění Hypotézy č. 2:

Povinnost dalšího vzdělávání sociálního pracovníka je ustanovena přímo § 111 Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, kdy zaměstnavatel je povinen zabezpečit sociálnímu pracovníku další vzdělávání v rozsahu nejméně 24 hodin za kalendářní rok, kterým si obnovuje, upevňuje a doplňuje kvalifikaci.⁸²

⁸¹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁸² Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

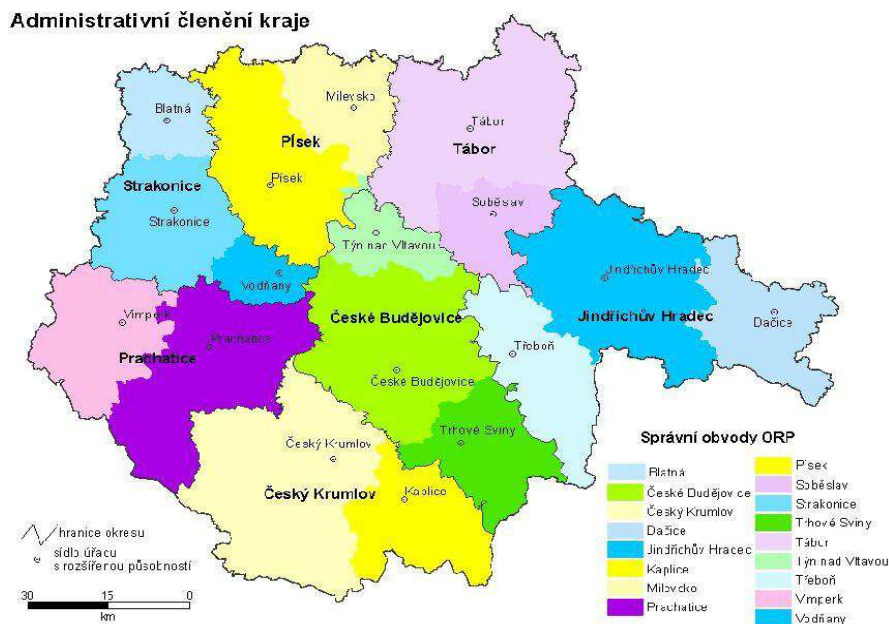
4.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Respondenti byli vybíráni záměrně. Jednalo se o sociální pracovníky, kteří pracují v některém ze zařízení sociálních služeb anebo sociální pracovníci, kteří vykonávají agendu příspěvku na péči na odboru sociálních věcí městského či krajského úřadu.

Konkrétně byli osloveni sociální pracovníci ze zařízení sociálních služeb, kteří poskytují sociální poradenství, služby sociální péče či služby sociální prevence, dále sociální pracovníci městských úřadů a krajského úřadu. Jednalo se o taková zařízení v Českobudějovickém regionu, tj. správního obvodu České Budějovice, Týn nad Vltavou a Trhové Sviny. V Českobudějovickém regionu je 50 zařízení sociálních služeb a 4 úřady.

Výzkumný vzorek tvoří 50 sociálních pracovníků, kdy 40 jich vykonává činnost v zařízení sociálních služeb a 10 sociálních pracovníků pracuje na městském či krajském úřadu.

Obrázek 1: Administrativní členění Jihočeského kraje

Zdroj: Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb⁸³

⁸³ Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb. Jihočeský kraj, 2010, s. 9.

Tabulka 2 nabízí přehled celkového počtu zařízení v Českobudějovickém regionu, které nabízí konkrétní registrovanou sociální službu, tj. sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence

Tabulka 2: Přehled registrovaných sociálních služeb – Českobudějovický region

Registrovaná sociální služba	Počet zařízení, poskytující registrovanou sociální službu v Českobudějovickém regionu
Odborné sociální poradenství	
Odborné sociální poradenství	15
Služby sociální péče	
Osobní asistence	6
Pečovatelská služba	6
Průvodcovské a předčitatelské služby	2
Podpora samostatného bydlení	1
Odlehčovací služby	4
Centra denních služeb	1
Denní stacionáře	4
Týdenní stacionáře	2
Domovy pro osoby se zdravotním postižením	1
Domovy pro seniory	8
Domovy se zvláštním režimem	4
Chráněné bydlení	1
Služby sociální prevence	
Raná péče	2
Telefonická krizová pomoc	1
Azylové domy	4
Domy na půl cesty	1
Kontaktní centra	2
Krizová pomoc	2
Intervenční centra	1
Nízkoprahová denní centra	1
Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	8
Noclehárny	2
Služby následné péče	2
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	1
Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením	5
Sociálně terapeutické dílny	5
Terénní programy	2
Sociální rehabilitace	6

Zdroj: Průvodce sociálními službami⁸⁴

⁸⁴ Průvodce sociálními službami. Jihočeský kraj, 2010.

4.3 Metody sběru dat

K realizaci výzkumu byla zvolena metoda kvantitativního terénního výzkumu. Výsledky jsou následně zpracovány pomocí matematicko - statistické metody a znázorněny formou tabulek a výsečových grafů. Pro konkrétní sběr dat byla použita explorativní technika - dotazník. Otázky formulované pro tento výzkum vycházejí z předložené teorie a testují stanovené hypotézy.

Dotazník je nástroj sociologického, především kvantitativně orientovaného výzkumu. Formulář určený respondentovi obsahuje otázky a varianty odpovědí nebo vymezuje místo na spontánní odpověď. Dotazník je velmi rozšířeným nástrojem používaným při dotazování v sociologickém výzkumu. Umožňuje u reprezentativního souboru poměrně snadnou kontrolu reprezentativy a rychlé zpracování dat.⁸⁵ Výhodou je: nízká nákladnost; nedochází k nežádoucímu ovlivnění působením osoby tazatele; respondent si sám určí dobu na zodpovězení otázek, která mu vyhovuje. Nevýhodou je: nižší návratnost, než u osobního dotazování; možnost rozmyšlení si odpovědí nedovoluje zachytit často velmi důležité spontánní odpovědi; není možná kontrola, kdo skutečně dotazník vyplnil, a nejsou pod kontrolou podmínky, za kterých byl dotazník vyplňován.⁸⁶

Představení vlastního dotazníku

Dotazník pro sociální pracovníky [viz Příloha E.] připravený pro účely této práce vychází ze stanovených hypotéz a obsahuje celkem 3 otázky uzavřeného typu, dále otázky polootevřené a otázku otevřenou. V dotazníku jsou 4 otázky identifikační.

K výzkumné hypotéze č. 1 se vztahují otázky č. 1, č. 2, č. 3, č. 4 a č. 5; k výzkumné hypotéze č. 2 se vztahují otázky č. 6, č. 7, č. 8, č. 9 a č. 10. Další dotazníkové otázky vypovídají o vzorku respondentů a o výzkumném terénu. Poslední dvě dotazníkové otázky uzavřeného typu jsou pouze doplňující a nevztahují se k hypotézám.

---

⁸⁵ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001.

⁸⁶ SURYNEK A., KOMÁRKOVÁ R., KAŠPÁRKOVÁ E. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001.

Před vlastním výzkumem byl proveden **předvýzkum**, kterým byl ověřen výběr zvolené techniky. Dotazník byl předložen sociálním pracovníkům. Zde se potvrdila vhodnost a srozumitelnost připraveného nástroje sběru dat a mohl být zahájen vlastní výzkum.

Stěžejní **výzkum** probíhal v období listopad 2011 – prosinec 2011. Dotazníky byly distribuovány přímo sociálním pracovníkům prostřednictvím pracovního e-mailu a osobně. Dotazníky byly shromážděny k 31.12.2011. Z celkového odeslaného počtu 70 dotazníků se vrátilo 50 dotazníků. Požadované kvality pro další zpracování dat odpovídalo všech 50 dotazníků.

4.4 Sběr a zpracování údajů

Výzkumný vzorek je představen ze zjištěných identifikačních dat. Celkový počet respondentů byl zastoupen ženami a poněkud v menším poměru i muži. Co se týká zastoupení dle věkových kategorií, byla nejvýraznější kategorie od 21 do 30 let, poté následovala kategorie od 31 do 40 let, nejmenší část tvořili respondenti ve věku 41 – 50 let a ve věku nad 50 let. Tabulka 5 nabízí popis výzkumného terénu z hlediska typu sociální služby, která je poskytována na pracovišti respondenta.

Tabulka 3: Respondenti dle pohlaví

Volba odpovědi	Počet vyjádření	Četnost v %
Žena	46	92 %
Muž	4	8 %
CELKEM	50	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 4: Respondenti dle věku

Volba odpovědi	Počet vyjádření	Četnost v %
Do 20 let	-	-
21 – 30 let	30	60 %
31 – 40 let	15	30 %
41 – 50 let	3	6 %
Nad 50 let	2	4 %
CELKEM	50	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 5: Poskytovaná sociální služba dle pracoviště respondenta

Volba odpovědi	Počet vyjádření	Četnost v %
Sociální poradenství	5	10 %
Služby sociální péče	23	46 %
Služby sociální prevence	12	24 %
MM, MÚ, KÚ	10	20 %
CELKEM	50	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Z jiného pohledu nabízím specifičtější popis vzorku respondentů, prostřednictvím kterého je možno analyzovat údaje o konkrétních poskytovaných sociálních službách.

Byly zjištěny následující údaje:

- Sociální poradenství není omezeno pouze na sociální poradny, ale poskytují jej i zařízení sociálních služeb a sociální prevence.
- Respondenti pracující na úřadech poskytují výhradně sociální poradenství.
- V rámci služeb sociální péče jsou poskytovány tyto konkrétní služby (řazeno dle četnosti odpovědí respondentů): domovy pro seniory, pečovatelská služba, podpora samostatného bydlení, denní stacionář, chráněné bydlení, domovy se zvláštním režimem, osobní asistence, týdenní stacionář, centrum denních služeb.
- V rámci služeb sociální prevence jsou poskytovány tyto konkrétní služby (řazeno dle četnosti odpovědí respondentů): sociální rehabilitace, sociálně terapeutické dílny, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením a seniory.
- Co se týká zřizovatelů zařízení sociálních služeb byl ve většině případů zmiňován kraj či město a dále nestátní subjekty. Úřady jsou orgány obcí a krajů jakožto územně samosprávných celků.

Následně jsou předloženy výsledky výzkumu uspořádané dle hypotéz:

Hypotéza č. 1

Sociální pracovníci, kteří vykonávají činnost v sociálních službách, splňují podmínky odborné kvalifikace stanovenou zákonem o sociálních službách.

Otázka č. 1- Vaše dosažené vzdělání při vstupu do současného zaměstnání

Úvodní dotazníková otázka byla směřována ke zjištění, jaké vzdělání měli respondenti při vstupu do současného zaměstnání (a tím jak byla splněna podmínka odborné způsobilosti sociálního pracovníka). Respondenti měli na výběr z těchto možností: **středoškolské s maturitou v sociální oblasti, středoškolské s maturitou – jiné, vyšší odborné v sociální oblasti, vyšší odborné – jiné, vysokoškolské v sociální oblasti, vysokoškolské – jiné.**

Uzavřená dotazníková otázka ukázala, že většina respondentů splňovala odborné předpoklady podle zákona o sociálních službách již při nástupu do současného zaměstnání. Celkem 86 % respondentů má vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání v sociální oblasti. Středoškolské vzdělání s maturitou v sociální oblasti mělo 10 % dotazovaných. Jiné středoškolské či vysokoškolské vzdělání měli pouze 2 respondenti.

Tabulka 6: Dosažené vzdělání

Volba odpovědi	Počet vyjádření	Četnost v %
Středoškolské s maturitou v sociální oblasti	5	10 %
Středoškolské s maturitou - jiné	1	2 %
Vyšší odborné v sociální oblasti	16	32 %
Vyšší odborné - jiné	-	-
Vysokoškolské v sociální oblasti	27	54 %
Vysokoškolské - jiné	1	2 %
CELKEM	50	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 2 - Splňovala jste při vstupu do současného zaměstnání podmínky odborné způsobilosti podle zákona o sociálních službách?

Dotazníková otázka zkoumala, zda respondenti splňovali či nesplňovali odborné předpoklady pro výkon své profese podle zákona o sociálních službách. Byla předložena možnost odpovědi **ano** (pokud byla zvolena tato odpověď, byl ještě požadavek na upřesnění, zda respondent již nestuduje, studuje nebo uvažuje o budoucím studiu) a možnost odpovědi **ne**.

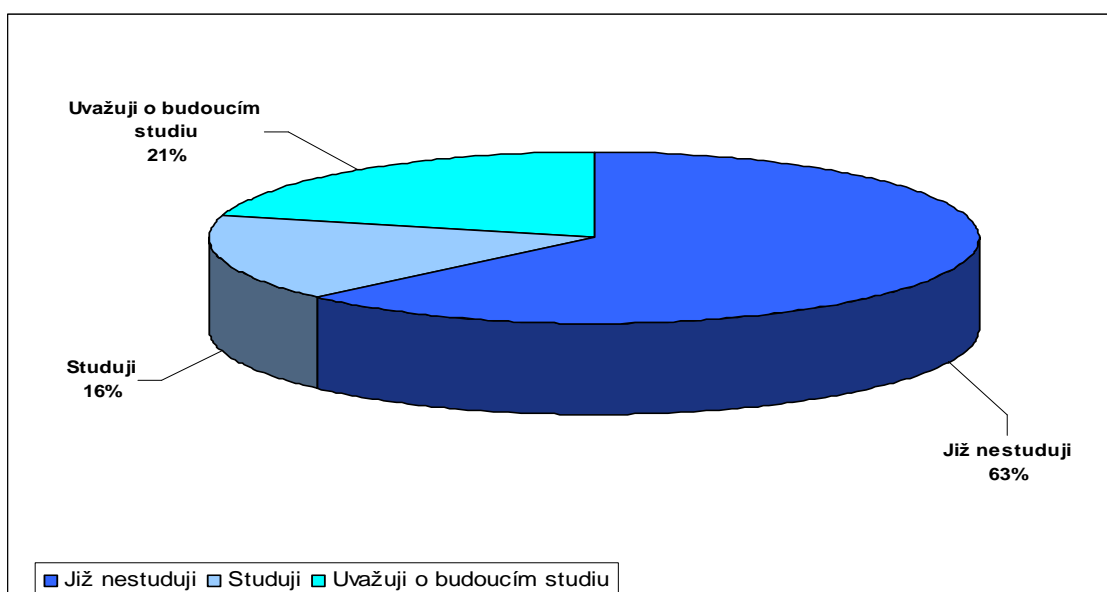
Uzavřená dotazníková otázka v návaznosti na předchozí dotazníkovou položku ukázala, že téměř většina respondentů (86 %) při nástupu do zaměstnání splňovala podmínky odborné způsobilosti podle zákona o sociálních službách. 14 % respondentů tuto podmínku nesplňovalo. Graf 1 uvádí upřesnění odpovědi těch respondentů, kteří potvrzují, že splňovali podmínku odborné kvalifikace.

Tabulka 7: Splnění podmínek odborné způsobilosti

Volba odpovědi	Počet vyjádření	Četnost v %
Ano	43	86 %
Ne	7	14 %
CELKEM	50	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 1: Názor na další studium

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 3 - Doplnujete si, popř. doplnil/a jste si odborné vzdělání podle zákona o sociálních službách?

Tato dotazníková otázka měla zmapovat, zda respondenti, kteří nesplňovali odborné předpoklady dané zákonem o sociálních službách si vzdělání doplnili či doplňují. Nabídka odpovědí byla: **ano** (u této odpovědi měli respondenti uvést typ školy a obor studia) a **ne** (tuto volbu odpovědi odůvodnit).

Polootevřená dotazníková položka se týkala pouze těch respondentů, kteří podle dotazníkové otázky č. 2 nesplňovaly podmínky odborné způsobilosti. Dotazníková otázka ukazuje, že všichni respondenti si doplnili, popř. doplňují odpovídající vzdělání. Možnost odpovědi „ne“ nezvolil žádný respondent.

Tabulka 8: Doplnění odborného vzdělání

Volba odpovědi	Počet vyjádření	Četnost v %
Ano	7	100 %
Ne	-	-
CELKEM	7	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 4 – Stručně uveďte, co je/bylo hlavním důvodem pro doplnění odpovídajícího vzdělání?

Tato dotazníková otázka byla položena s cílem zjistit, jaký byl hlavní důvod pro to, aby si respondent doplnil odborné vzdělání. U této položky byla zvolena **volná forma odpovědí**.

Otevřená dotazníková otázka se týkala těch respondentů, kteří podle dotazníkové otázky č. 2 nesplňovaly podmínky odborné způsobilosti a podle dotazníkové položky č. 3 si tuto odbornou způsobilost doplnili či doplňují. Respondenti se vyjádřili k důvodům pro doplnění odpovídajícího vzdělání a uvádí, že v popředí byla zákonná povinnost a udržení si zaměstnání.

Otázka č. 5 – Pokud můžete zhodnotit studium a jeho přínos pro Vaši profesi sociálního pracovníka

V této dotazníkové položce byl zjišťován názor těch respondentů, kteří si vzdělání podle zákona o sociálních službách museli doplnit. Respondenti volili možnost: **studium považují za přínos pro profesi** (a volnou formou popsat v jakém směru) a **studium nepovažují za přínosné**.

Tato dotazníková položka se týkala respondentů, kteří nesplňovali podmínky odborné způsobilosti a vzdělání si doplnili. V polootevřená dotazníková otázce 5 (71 %) respondentů zhodnotili studium jako přínos a 2 (29 %) respondenti nepovažují studium pro svou profesi za přínosnou.

Tabulka 9: Zhodnocení studia

Volba odpovědi	Počet vyjádření	Četnost v %
Studium považují za přínos pro profesi	5	71 %
Studium nepovažují za přínosné	2	29 %
CELKEM	7	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Hypotéza č. 2

Sociální pracovníci jsou za příznivých podmínek ochotni se dále vzdělávat.

Otázka č. 6 – Umožňuje Vám zaměstnavatel další vzdělávání v rámci celoživotního vzdělávání?

Jak již vyplynulo z teorie, sociální pracovníci jsou povinni se dále vzdělávat a prohlubovat kvalifikaci. Respondenti měli na tuto polootevřenou otázku odpovědět, zda

je jim umožněno další vzdělávání. Byly předloženy možnosti: **ano** (pokud byla zvolena tato odpověď, byl ještě požadavek na upřesnění zda si respondent vzdělání doplňuje v rámci pracovní doby nebo mimo pracovní dobu) a **ne** (tuto volbu odpovědi odůvodnit).

Polootevřená dotazníková otázka ukazuje, že 100 % respondentů má ze strany zaměstnavatele umožněno další vzdělávání. Odpověď, že dotazovanému není umožněno další vzdělávání, ne zvolil žádný respondent. V případě kladné odpovědi bylo upřesněno, že tuto povinnost si v rámci pracovní doby plní naprostá většina respondentů (90 %). Mimo pracovní domů se celoživotně vzdělává pouze malé procento respondentů (10 %).

Tabulka 10: Umožnění dalšího vzdělávání

Volba odpovědi	Počet vyjádření	Četnost v %
Ano	50	100 %
Ne	-	-
CELKEM	50	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 7 – Kterou z uvedených forem dalšího vzdělávání nejčastěji využíváte?

Cílem bylo zjistit, jakou formu dalšího vzdělávání respondenti volí nejčastěji. Otázka polootevřeného typu byla nastavena tak, že respondenti mohli označit i více z nabízených možností. Jednalo se o: **další vzdělávání na vyšší odborné škole, další vzdělávání na vysoké škole, jednodenní semináře, vícedenní semináře, zahraniční stáže**, dále možnost **jiné formy** (uvést jinou formu) a možnost zvolit **nevzdělávám se** (tuto volbu odpovědi odůvodnit).

Z celkového počtu 50 respondentů se téměř většina vyjádřila, že se vzdělává v rámci jednodenních seminářů, vícedenní kurzy označilo 20 respondentů a další vzdělávání na vysoké škole využívá 10 z dotazovaných. Jiná forma vzdělávání byla zvolena 4x a to jako stáž v jiném zařízení, které však poskytuje shodnou službu jako jejich primární pracoviště. Zahraniční stáž byla zvolena pouze ve dvou případech. Volbu odpovědi nevzdělávám se ne zvolil žádný respondent.

Tabulka 11: Formy dalšího vzdělávání

Volba odpovědi	Četnost vyjádření/Četnost v %	Pořadí
Další vzdělávání na vyšší odborné škole	-	-
Další vzdělávání na vysoké škole	10x (20 %)	3.
Jednodenní semináře	47x (94 %)	1.
Vícedenní semináře	20x (40 %)	2.
Zahraniční stáže	2x (4 %)	5.
Jiné	4x (8 %)	4.
Nevzdělávám se	-	-

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 8 – Nabídku vzdělávacích programů

Dotazníková položka zjišťovala, jakým způsobem je respondentům předkládána nabídka dalšího vzdělávání. Respondentům byla dána možnost odpovědi: **nabízí zaměstnavatel, vyhledávám sám/sama**, dále možnost **nabídka je mi nabízena jinak** (uvést jak) a možnost zvolit **nevzdělávám se** (tuto volbu odpovědi odůvodnit). Respondenti mohli opět označit i více z nabízených možností.

Polootevřená dotazníková otázka ukazuje, že z celkového počtu 50 respondentů jich 40 dostává nabídku vzdělávacího programu od zaměstnavatele. 36 dotazovaných vzdělávací programy vyhledává sama a ve 13 případech je nabídka těchto programů zasílána přímo sociálním pracovníkům na jejich e-mailové adresy. Ani jeden respondent nepotvrdil, že se nevzdělává.

Tabulka 12: Nabídka dalšího vzdělávání

Volba odpovědi	Četnost vyjádření/Četnost v %	Pořadí
Nabízí zaměstnavatel	40x (80 %)	1.
Vyhledávám sám/sama	36x (72 %)	2.
Je mi nabízena jinak	13x (26 %)	3.
Nevzdělávám se	-	-

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 9 – Splňujete podmínku dalšího vzdělávání 24 hodin za kalendářní rok?

V zákoně o sociálních službách je přesně vymezen počet 24 hodin (za kalendářní rok), které musí sociální pracovník dalším vzděláváním splnit. Respondentům byla dána možnost odpovědi: **vždy splňuji, nesplňuji** (tuto volbu odpovědi odůvodnit) možnost zvolit **nevzdělávám se** (tuto volbu odpovědi odůvodnit).

Dotazníková otázka polootevřeného typu vypovídá o tom, že 92 % respondentů podmínku 24 hodin vždy za kalendářní rok splní. Pouze 8 % dotazovaní podmínku nesplňují; důvodem je nedostatek finančních prostředků zaměstnavatele.

Tabulka 13: Splnění podmínky dalšího vzdělávání

Volba odpovědi	Četnost vyjádření	Četnost v %
Vždy splňuji	46	92 %
Nesplňuji	4	8 %
Nevzdělávám se	-	-
CELKEM	50	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 10 – Celoživotní vzdělávání považuji za ...

Účelem této dotazníkové položky bylo zjistit, jaký postoj mají sociální pracovníci k celoživotnímu učení. Pro odpovědi byly předloženy možnosti: **velmi důležité, domnívám se, že na mé pracovní výsledky nemá vliv, zbytečné**.

Celkem 88 % respondentů se v této uzavřené dotazníkové otázce vyjádřilo pro důležitost celoživotního učení. To, že celoživotní učení nemá na pracovní výsledky vliv vyjádřilo 12 % dotazovaných. Za zbytečné jej nepovažuje žádný z dotazovaných.

Tabulka 14: Důležitost dalšího vzdělávání

Volba odpovědi	Četnost vyjádření	Četnost v %
Velmi důležité	44	88 %
Na pracovní výsledky nemá vliv	6	12 %
Zbytečné	-	-
CELKEM	50	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

4.5 Interpretace údajů

Předpoklad pro výkon povolání sociálního pracovníka je splněn, pokud pracovník dosáhl vyššího odborného nebo vysokoškolského vzdělání v sociální oblasti. Při nástupu do zaměstnání odbornou způsobilost splňovala téměř většina sociálních pracovníků. Tím, že bylo do vzdělávací soustavy ČR zavedeno vyšší odborné vzdělávání, rozšířila se možnost studia a tím možnost splnit podmínku odborné způsobilosti. Svědčí o tom 1/3 dotazovaných, která má vyšší odborné vzdělání. Z výsledků je možno také vyčíst, že podmínka odborného způsobilosti pro výkon povolání sociálního pracovníka je podle zákona o sociálních službách splňována a to zejm. na vysokoškolské úrovni, kdy polovina respondentů má vysokoškolské vzdělání.

Výrazná většina respondentů (43) odborné předpoklady při vstupu do zaměstnání splňuje, což ukazuje na to, že i zaměstnavatelé přijímali již kvalifikovaného pracovníka. Z tohoto počtu 63 % dotazovaných již nestuduje, 16 % studuje a 21 % jich o studiu do budoucna uvažuje.

Ve výzkumu byla dále sledována linie 7 sociálních pracovníků, kteří měli jiné, než předepsané, vzdělání a odborné předpoklady v době nástupu do zaměstnání nespĺňovali. Tím se předpokládalo, že si vzdělání musí podle zákona o sociálních službách doplnit. Těchto respondentů se týkaly dotazníkové položky č. 3, č. 4 a č. 5. Všichni respondenti si toto vzdělání doplnili, popř. doplňují. Zvolená forma doplnění vzdělání bylo studium na vysoké škole (Jihočeská univerzita České Budějovice, Masarykova univerzita Brno, Univerzita J.A. Komenského Praha) a vyšší odborné škole (VOŠ Prachatice). Souhrnně se jednalo se o studijní obory: sociální pedagogika, sociální práce, speciální pedagogika, sociální a charitativní práce. Důvodem pro doplnění odpovídajícího vzdělání byla zákonná povinnost a udržení si zaměstnání.

Co se týká pozitivního zhodnocení studia, 5 respondentů se vyjádřilo ve smyslu: rozšíření obzorů, zvýšení kvalifikace, cvičení mentálních schopností, zvyšování znalostí, lepší orientace v sociálním systému, rozšíření kompetencí, zvýšení profesního vědomostního vybavení, ale i větší uplatnitelnost na pracovním trhu či navazování nových kontaktů. Navzdory malého počtu těchto respondentů, se jeví jejich vyjádření zhodnocení studia jako klíčové, protože studium směřuje k přípravě na povolání,

k získávání a prohlubování znalostí a dovedností. Názor, že studium přínosné nebylo byl konkrétně odůvodněn: „Teoretické znalosti z předmětů souvisejících se sociální oblastí jsou spíše průřezové. Domnívám se, že této relevanci nebyl během studia věnován takový časový prostor, aby studentům kombinovaného studia umožnil očekávaný rozvoj zkušeností a dovedností nabytých během pracovní kariéry.“

Od dotazníkové položky č. 6 odpovídali opět všichni dotazovaní. Pokud je další vzdělávání dáno zákonem, kde je toto označeno dokonce jako povinnost, bylo jednoznačné „ano“ respondentů svědectvím o tom, že zaměstnavatelé jsou si této povinnosti vědomi a celoživotní vzdělávání nejenom umožňují, ale i podporují.

Zákon o sociálních službách definuje, co je považováno za další vzdělávání. To, že respondenti využívají nabízené možnosti svědčí o jejich zájmu sebezvzdělávání a tím ochotu zvyšovat a upevňovat si svou odbornou úroveň. Z tabulky k výsledkům této dotazníkové položky lze usuzovat, že téměř většina respondentů využívá pro své další vzdělávání jednodenní semináře.

Z výsledků lze konstatovat, že všichni respondenti mají přístup k nabídce vzdělávacích programů; ve většině případů nabídka přichází ze strany zaměstnavatele, což lze považovat za přínos.

Odpovědi respondentů potvrzují, že povinnost dalšího vzdělávání průběžně v kalendářním roce plní naprostá většina. To, že některý sociální pracovník nemá možnost podmínku 24 hodin naplnit z finančních důvodů zaměstnavatele, není z jeho strany ovlivnitelné. Zajímavé je, že se v tomto případě jednalo pouze o respondenty z městského úřadu.

Pro celou sociální práci je jistě přínosné, že naprostá většina sociálních pracovníků považuje celoživotní vzdělávání za velmi důležité. To může ukazovat i na trend v sociální práci, protože sociální pracovníci musí sledovat neustále se měnící legislativu, jsou si vědomi, že současná společnost přináší nové sociální situace, které je nutno řešit.

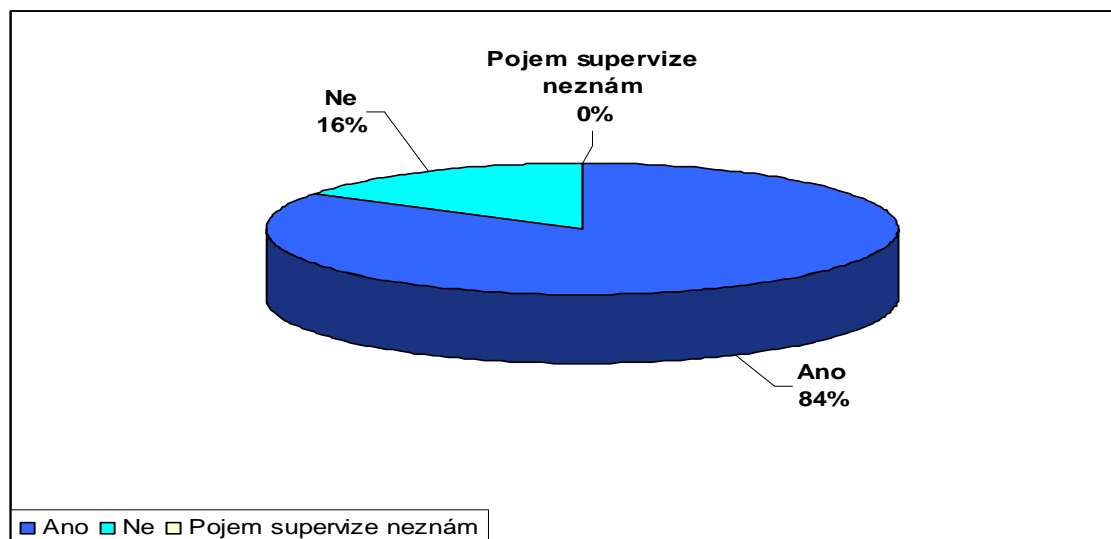
Dotazníkové otázky týkající se supervize se nevztahují k hypotézám, ale byly zařazeny z cílem zjistit, jaký mají sociální pracovníci k supervizi postoj.

„Supervize je celoživotní forma učení, zaměřená na rozvoj profesionálních dovedností a kompetencí supervidovaných, při níž je kladen důraz na aktivaci jejich vlastního potenciálu v bezpečném a tvořivém prostředí. Z institucionálního hlediska je supervize profesionálním postupem pozorování, reflexe profesní praxe i postgraduálního vzdělávání.“⁸⁷

Prioritou supervize je profesionální rozvoj pracovníka, rozšiřování jeho dovedností a souběžně s tím by měla supervize pomoci pracovníkovi řešit těžko řešitelné případy s jednotlivci i s jakýmkoliv skupinami, ale i pomoci vyrovnat se s pracovním stresem.⁸⁸

Supervize je standardní součástí odborného růstu pracovníků v pomáhajících profesích. Svědčí o tom nejen to, že naprostá většina sociálních pracovníků ji pro svou práci považuje za přínosnou (viz Graf 3), ale i to, že více než polovina zařízení sociálních služeb supervizi svým sociálním pracovníkům umožňuje (viz Graf 4).

Graf 2: Považujete supervizi za přínosnou pro práci sociálního pracovníka?

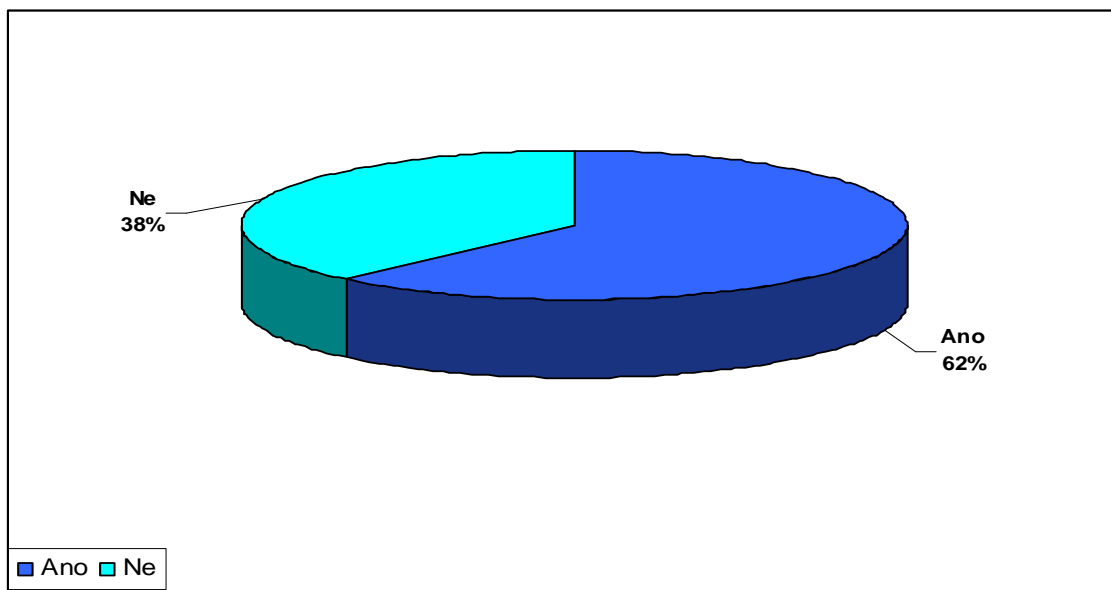

Zdroj: Vlastní výzkum

⁸⁷ KOLÁČKOVÁ, J. Supervize. In *Metody a řízení sociální práce*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2003, s. 349.

⁸⁸ KOLÁČKOVÁ, J. Supervize. In *Metody a řízení sociální práce*. O. Matoušek a kol. Praha: Portál, 2003.

Graf 3: Je Vám umožněna supervize?

Zdroj: Vlastní výzkum

4.6 Shrnutí a doporučení

Shrnutí

Pro účely této bakalářské práce byly stanoveny dvě výzkumné hypotézy. Měly potvrdit či vyvrátit, zda sociální pracovníci, kteří pracují v sociálních službách naplňují zákonem stanovenou podmínku odborné kvalifikace a jaký postoj mají k dalšímu vzdělávání a zda jsou ochotni se sebevzdělávat.

Hypotéza č. 1

Sociální pracovníci, kteří vykonávají činnost v sociálních službách, splňují podmínky odborné kvalifikace stanovenou zákonem o sociálních službách.

Tato hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza č. 1 byla verifikována z:

- o dotazníkových otázek č. 1, č. 2, č. 3, č. 4 a č. 5

Vzdělávání sociálních pracovníků bylo dříve plněno na středoškolské úrovni. Postupně jejich vzdělávání převzaly vyšší odborné a vysoké školy; tím se sociální práce specializovala. V rámci vzdělávací soustavy ČR existuje řada vyšších odborných a

vysokých škol, které nabízejí studijní programy zaměřené na sociální práci, sociální pedagogiku, humanitární práci, charitní činnost.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, upravuje v části osmé předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka. Nový požadavek na odbornost vyžaduje, aby sociální pracovník měl vyšší odborné či vysokoškolské vzdělání. Pokud byla u respondentů v klíčových otázkách pro hypotézu č. 1 sledována linie odpovědí zahrnutých do celku naplňování podmínek odborné kvalifikace, je zřejmé, že sociální pracovníci v současnosti splňují podmínky odborné kvalifikace – mají vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání. Nelze opomenout, že i ti respondenti, kteří podmínku vzdělání nesplňovali, si odbornou způsobilost doplnili. Výsledky výzkumu úzce reflektují jak cíl výzkumu, tak i hypotézu č. 1, kterou lze tímto považovat za jednoznačně potvrzenou.

Hypotéza č. 2

Sociální pracovníci jsou za příznivých podmínek ochotni se dále vzdělávat.

Tato hypotéza byla potvrzena.

Hypotéza č. 2 byla verifikována z:

- o dotazníkových otázek č. 6, č. 7, č. 8, č. 9 a č. 10

Je zřejmé, že sociální pracovník má odpovědnost za svou sociální práci a musí být připraven řešit stále nové sociální situace. Aby byl ve svém povolání úspěšný, potřebuje si jednak rozšiřovat a prohlubovat své odborné znalosti, ale též si osvojovat a rozvíjet praktické dovednosti. Požadavek na další vzdělávání sociálních pracovníků je rovněž, jako odborná způsobilost, zakotven v zákoně o sociálních službách. Zaměstnavatel je povinen zabezpečit další vzdělávání v rozsahu 24 hodin za kalendářní rok.

Postoj respondentů k celoživotnímu vzdělávání byl předmětem výzkumného zájmu v rámci sledování hypotézy č. 2. Významným ukazatelem, který svědčí ve prospěch sledované hypotézy bylo, že sociální pracovníci, ale i jejich zaměstnavatelé považují celoživotní vzdělávání v současné době již jako nedílnou součást profesního růstu. Svědčí o tom jednoznačně „ano“, kdy zaměstnavatel umožňuje další vzdělávání a také 100% účast respondentů na některé z forem nabídky dalšího vzdělávání.

Za příznivé podmínky pro účely výzkumu je považováno: umožnění dalšího vzdělávání ze strany zaměstnavatele, nabídka vzdělávacích programů ze strany zaměstnavatele, ale i to, že naprostá většina respondentů splňuje zákonem předepsaný počet hodin. O ochotě se dále vzdělávat jistě svědčí, že naprostá většina respondentů považuje celoživotní učení za velmi důležité. To vše svědčí ve prospěch sledované hypotézy č. 2.

Doporučení

To, že bylo nastaveno vzdělání v zákoně, lze považovat ve prospěch a rozvoj sociálních služeb a celého systému sociální práce. Nastavení podmínky vzdělání přispívá jistě i k tomu, aby uživatelé sociálních služeb měli zaručeno, že sociální pracovník má odpovídající kvalifikaci a poskytoval služby na úrovni. Lze konstatovat, že vzdělávání nekončí tím, že sociální pracovník splní kvalifikační požadavek. Současně v návaznosti na to je nutno říci, že aby bylo zajištěno kvalitní poskytování sociálních služeb, je důležitá podpora dalšího vzdělávání. Výsledky výzkumu ukazují, že naprostá většina sociálních pracovníků považuje další vzdělávání za velmi důležité a proto je jistě žádoucí, aby tento trend pokračoval.

Nelze opomenout ani vyjádření k supervizi. Tím, jaké jsou kladeny na sociální práci nároky, je jistě vhodné, pokud má pracovník možnost získat na svou profesi náhled, orientaci a řešení jednotlivých situací. Supervizi využívá 31 sociálních pracovníků z 50. Je ke škodě, že tito pracovníci jsou ze zařízení sociálních služeb, protože nelze opomíjet, že také sociální pracovníci na úřadech přicházejí do přímého styku s klienty, provádí sociální šetření, poskytují sociální poradenství a řeší nelehké sociální situace. Bylo by nanejvýše potřebné zakotvit supervizi ve veřejné správě.

ZÁVĚR

Sociální služby – to je podpora lidí, kteří ztrácejí schopnost péče o sebe sama z důvodu věku nebo zdravotního postižení. Jsou také zaměřeny na to, aby umožnily předcházet či eliminovat společensky nežádoucí jevy. Na úrovni politiky České republiky byly sociální služby zakotveny do zákona o sociálních službách.

Zákon o sociálních službách vešel v účinnost 1. ledna 2007 – nově nastavil novou sociální dávku příspěvek na péči, kategorizaci, registraci, financování sociálních služeb a předpoklady pro výkon povolání v sociálních službách. To, že byla v zákoně ustanovena podmínka odborné způsobilosti sociálních pracovníků, lze jistě považovat za přínos, protože pouze kvalifikovaný sociální pracovník může plnohodnotně vykovávat svou profesi.

V lednu 2012 uplynula pětiletá doba od účinnosti Zákona o sociálních službách. Na základě provedeného výzkumu lze zhodnotit přístup k odborné způsobilosti v tom smyslu, že jsou splňovány zákonné požadavky jednak na odbornou způsobilost sociálních pracovníků, ale i na povinnost dalšího vzdělávání v rámci celoživotního vzdělávání. Ani nyní od 1. ledna 2012 kdy došlo, v rámci Sociální reformy I, k legislativním úpravám Zákona o sociálních službách, podmínka požadavku na odborné předpoklady a na další vzdělávání sociálních pracovníků nebyla změněna.

V profesi sociálního pracovníka jsou důležité odborné znalosti a osvojené dovednosti. Je to právě kvalifikovaná sociální pracovník, který je prospěšný pro své zařízení sociálních služeb i pro svůj úřad. Pro sociálního pracovníka by mělo být celoživotní vzdělávání samozřejmostí. Nelze proto opomenout, že povinnost prohlubovat si odbornost ukládá nejenom zákon o sociálních službách, ale i zákoník práce.

Získané výsledky z výzkumu dokládají, že všichni dotazovaní sociální pracovníci splňují zákonné podmínky odborné kvalifikace (malé procento těch, kteří podmínku nespĺňovali, si vzdělání doplnili). Naprosto všem je umožněno další vzdělávání, které je z jejich pohledu považováno za velmi důležité.

Bylo by jistě zajímavé výzkum uchopit i z jiného hlediska, zejm. z pohledu zaměstnavatelů sociálních pracovníků. Jaká jsou jejich kritéria pro výběr pracovníků do pracovního týmu, do jaké míry jsou ochotni umožňovat další vzdělávání, zda tuto povinnost splňují protože je dána zákonem anebo sami mají zájem, aby jejich sociální pracovník měl úroveň, poskytoval své služby na kvalitní úrovni.

Pracovník, který zná smysl své práce a má potřebné znalosti a dovednosti, dokáže rozpoznat potřeby uživatelů, porozumět jim a pomoci při řešení jejich nelehké situace.⁸⁹

---

⁸⁹ Bílá kniha v sociálních službách.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje

ČÁMSKÝ, P., SEMBDNER, J., KRUTILOVÁ, D. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 264 s. ISBN 978-80-262-0027-7.

HAVRDOVÁ, Z. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: Osmium, 1999. 163 s. ISBN 80-902081-8-5.

JANDOUREK J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 288 s. ISBN 80-7178-535-0.

KOZLOVÁ, L. *Sociální služby*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2005. 80 s. ISBN 80-7254-662-7.

KRÁLOVÁ, J., RÁŽOVÁ, E. *Sociální služby a příspěvek na péči 2007*. 1. vyd. Praha: ANAG, 2007. 350 s. ISBN 978-80-7263-405-7.

KREBS, V., et al. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1.

MATOUŠEK, O., et al. *Sociální služby*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 184 s. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠEK, O., et al. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN – 80-7178-548-2.

SURYNEK A., KOMÁRKOVÁ R., KAŠPÁRKOVÁ E. *Základ sociologického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2001. 160 s. ISBN 80-7261-038-4.

VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Kompetence ve vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-1770-8.

Zákonné normy

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů.

Elektronické zdroje

MPSV ČR. [Sociální služby]. *Bílá kniha v sociálních službách*. [online]. Praha: MPSV, 2003. [cit. 4.10.2011]. Dostupné na < <http://www.mpsv.cz>>.

MPSV ČR. [Sociální služby]. *Právní předpisy pro sociální služby*. [online]. Praha: MPSV. [cit. 4.11.2011]. Dostupné na < <http://www.mpsv.cz>>.

MPSV ČR. [O MPSV]. [Statistické publikace a vybrané statistické údaje z oblasti

práce a sociálních věcí]. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2010*. [online]. Praha: MPSV, 2011. [cit. 15.11.2011]. Dostupné na < http://www.mpsv.cz/files/clanky/11544/rocenka_2010.pdf>.

MPSV ČR. [Sociální služby]. [Akreditace udělované MPSV pro oblast celoživotního vzdělávání sociálních pracovníků a kvalifikačního vzdělání pracovníků v sociálních službách]. *Seznam vzdělávacích institutů a programů akreditovaných MPSV ČR v roce 2011*. [online]. Praha: MPSV. [cit. 4.11.2011]. Dostupné na < <http://www.mpsv.cz>>.

MSMT ČR. *Rejstřík škol a školských zařízení*. [online]. Praha: MSMT. [cit. 4.11.2011]. Dostupné na < <http://rejskol.msmt.cz/>>.

MSMT ČR. [Vysoké školy]. [Studijní programy]. *Celkový přehled akreditovaných studijních programů*. [online]. Praha: MSMT. [cit. 4.11.2011]. Dostupné na < <http://www.msmt.cz>>.

Další zdroje

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na období 2011- 2013. České Budějovice: Jihočeský kraj, 2010. ISBN 978-80-254-8812-6.

Průvodce sociálními službami v Jihočeském kraji. České Budějovice: Jihočeský kraj, 2010. ISBN 978-80-254-8613-3.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

OBRÁZEK 1: ADMINISTRATIVNÍ ČLENĚNÍ JIHOČESKÉHO KRAJE	33
CHYBA! NENALEZENA POLOŽKA SEZNAMU OBRÁZKŮ.	

Seznam tabulek

TABULKA 1: POČET SOCIÁLNÍCH SLUŽEB V ČR – ROK 2010	23
TABULKA 2: PŘEHLED REGISTROVANÝCH SOCIÁLNÍCH SLUŽEB – ČESKOBUDĚJOVICKÝ REGION	34
TABULKA 3: RESPONDENTI DLE POHLAVÍ	36
TABULKA 4: RESPONDENTI DLE VĚKU	36
TABULKA 5: POSKYTOVANÁ SOCIÁLNÍ SLUŽBA DLE PRACOVIŠTĚ RESPONDENTA.....	37
TABULKA 6: DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ	38
TABULKA 7: SPLNĚNÍ PODMÍNEK ODBORNÉ ZPŮSOBILOSTI	39
TABULKA 8: DOPLNĚNÍ ODBORNÉHO VZDĚLÁNÍ	40
TABULKA 9: ZHODNOCENÍ STUDIA	41
TABULKA 10: UMOŽNĚNÍ DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	42
TABULKA 11: FORMY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	43
TABULKA 12: NABÍDKA DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	43
TABULKA 13: SPLNĚNÍ PODMÍNKY DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	44
TABULKA 14: DŮLEŽITOST DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	44

Seznam grafů

GRAF 1: NÁZOR NA DALŠÍ STUDIUM	39
GRAF 2: POVAŽUJETE SUPERVIZI ZA PŘÍNOSNOU PRO PRÁCI SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA?	47
GRAF 3: JE VÁM UMOŽNĚNA SUPERVIZE?	48

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A - PRINCIPY, KTERÉ TVOŘÍ ZÁKLAD VŠECH SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	I
PŘÍLOHA B - SLUŽBY SOCIÁLNÍ PÉČE	IV
PŘÍLOHA C - SLUŽBY SOCIÁLNÍ PREVENCE	VI
PŘÍLOHA D - NABÍDKA SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PODLE UŽIVATELŮ	IX
PŘÍLOHA E - DOTAZNÍK	XIII

PŘÍLOHY

Příloha A – Principy, které tvoří základ všech sociálních služeb

(Bílá kniha v sociálních službách, 2003)

NEZÁVISLOST A AUTONOMIE

Lidé jsou odpovědní za svůj vlastní život. Přijímají (a musí být povzbuzováni k tomu, aby přijímali) vlastní rozhodnutí o svém životním stylu v rámci mezí, které platí pro všechny členy společnosti. Mohou tvořit a musejí být povzbuzováni, aby tvořili a vyjadřovali, své vlastní preference o tom, jak jim mohou sociální služby pomoci udržet nebo obnovit nezávislost. Služby by měly:

- Podporovat nezávislost. Mnoha lidem určitá počáteční pomoc umožní znovu nabýt nezávislosti a následně si ji udržet bez jakékoliv další pomoci.
- Respektovat rozdíly.
- Respektovat lidi jako jednotlivce a směřovat k zajištění jejich důstojnosti, individuality, práv a odpovědnosti. Ve stejné situaci lidé volí na základě vlastních zkušeností, potřeb a preferencí odlišné cesty a způsoby řešení. Všichni nemusí mít nutně stejné vlastnosti, potřeby nebo preference.

Dny, kdy se předpokládalo, že stát poskytne vše a lidé budou pouze pasivními příjemci, patří do učebnic historie.

ZAČLENĚNÍ A INTEGRACE

Sociální služby existují proto, aby pomáhaly lidem udržet si své místo ve společnosti, a aby je chránily před sociálním vyloučením. Sociální služby by v maximálním možném rozsahu měly lidem pomáhat žít běžným životem – umožnit jim pracovat, nakupovat, navštěvovat školu, navštěvovat místa víry, účastnit se aktivit volného času, starat se sám o sebe a o svou domácnost stejně jako o všechny další věci, které jsou lidmi vnímány jako samozřejmé až do chvíle, kdy nám v nich nějaký stav či událost začne bránit. Proto existuje velmi silná preference služeb, které jsou založeny na poskytování v rámci vlastního přirozeného společenství, což umožňuje lidem žít ve vlastním domově, pracovat, vzdělávat se zapojit se života ve svém okolí. To je to, čemu lidé dávají přednost. Víme to proto, že oni sami nám to řekli.

RESPEKTOVÁNÍ POTŘEB

Škála služeb nabízených jednotlivcům je určována potřebami lidí, nikoliv potřebami systému.

PARTNERSTVÍ

Efektivní sociální služby mohou být poskytovány pouze pokud existuje spolupráce mezi všemi sektory společnosti. Jsme přesvědčeni, že tyto výsledky byly dosaženy díky partnerství a transparentní spolupráci mezi MPSV a členy pracovní skupiny.

Jedná se pětistranné partnerství:

- Jednotlivci
- Komunity včetně místní samosprávy - obce a jejich svazky
- Občanská společnost
- Kraje (a jejich svazky)
- Stát

Lidé nejsou jen pasivními příjemci služby. Jsou aktivními účastníky při zajišťování uspokojení svých vlastních potřeb ve spolupráci s poskytovateli sociálních služeb, pokud je jejich pomoci třeba.

Spolupráce, konzultace a kooperace jsou klíčové pro dosažení pozitivních výsledků. Získali jsme bohaté zkušenosti s tvůrčím významem spolupráce a můžeme ji s nadšením obhajovat. Byly vypracovány Standardy pro sociální služby za aktivní účasti uživatelů i poskytovatelů. Komunitní plánování bylo rozpracováno na základě přispění samospráv, poskytovatelů a uživatelů; návrhy na řízení přechodného období nezbytného k zajištění sociálních služeb a zavedení reformy veřejné správy byly zpracovány na základě spolupráce ze strany samosprávy a ostatních ministerstev. Pro kvalitu práce má nesmírný význam účast stran s různými úhly pohledu, avšak se společným zájmem.

KVALITA

Uživatelé sociálních služeb a jejich rodiny musí mít důvěru ve služby, které přijímají. Poskytovatelé sociálních služeb musí být schopni posoudit, zda jimi poskytované služby jsou v souladu s přijatými standardy. Pracovníci v sociálních službách si musí věřit, že mají dovednosti a znalosti nezbytné k poskytování profesionálních služeb.

Minimální standardy pro dovednosti a kvalifikaci, které musí mít profesionální pracovníci v sociálních službách, zajistí, že uživatelé služeb a sami pracovníci budou informováni o tom, že mají potřebné znalosti. Trvalý profesionální vývoj zajistí, že dovednosti a kvalifikace pracovníků budou udržovány na úrovni doby.

ROVNOST

Přístup lidí k sociálním službám by měl být stejný pro každého člověka na základě jeho potřeb bez ohledu na způsob života, postižení, původ, víru, věk, pohlaví nebo sexuální orientaci. Přístup poskytovatelů služeb k veřejným zdrojům financování (státní rozpočet nebo místní rozpočty) by měl být rovný pro všechny a měl by vycházet z potřeb komunity na úseku služeb.

NÁRODNÍ STANDARDY, ROZHODOVÁNÍ V MÍSTĚ

Vzhledem k tomu, že způsob poskytování služeb vyplývá z potřeb jednotlivců a komunity, musí být rozhodnutí o tom, co je poskytováno, komu a jakým způsobem učiněno na úrovni jednotlivce a komunity. Obce budou klíčem k poskytování služeb. Neočekává se od nich, že všechno budou dělat samy. Budou pracovat v partnerství s krajskou samosprávou a s vládou, s občanskou společností a se samotnými uživateli místa - protože se místo od místa budou rovněž lišit podmínky. Současně je legitimní očekávat, že služby budou poskytovány v mezích národního rámce, který platí stejně pro všechny občany.

Není vhodné, aby podrobná rozhodnutí o službách byla přijímána na úrovni krajské samosprávy či vlády. Tyto orgány jsou příliš daleko od znalosti individuálních potřeb. Vláda nebude hrát žádnou roli v přímém poskytování služeb. Vláda bude plnit klíčovou úlohu ve vytváření celkového rámce, na jeho základě mohou být přijímána kvalitní rozhodnutí reagující na potřeby v místě. Tato úloha zahrnuje:

- Politiku.
- Standardy poskytování služeb.
- Standardy dovedností a zkušeností pracovníků v sociálních službách.
- Priority.
- Právní rámec.
- Hodnocení.

Příloha B – Služby sociální péče

(Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, v platném znění)

Osobní asistence je terénní služba určená zejména lidem se zdravotním postižením a seniorům. Osobní asistenti pomáhají člověku zvládnout péči o sebe a umožňují jim účastnit se života společnosti.

Pečovatelská služba je převážně terénní služba poskytovaná především v domácnosti. Služba je určena zejména lidem se zdravotním postižením, seniorům a případně i rodinám s dětmi. Pečovatelé pomáhají člověku zvládnout péči o sebe a o domácnost.

Tísňová péče je nepřetržitá telefonická nebo jiná elektronická komunikace s lidmi, kteří jsou vystaveni vysokému riziku ohrožení zdraví nebo života. Za pomoci této komunikace je možné zprostředkovat neodkladnou pomoc v případě náhlého zhoršení zdravotního stavu.

Průvodcovské a předčitatelské služby jsou určeny lidem, kteří mají sníženou schopnost komunikovat či se orientovat v prostoru. Jedná se zejména o osoby se smyslovým postižením. Služba pomáhá zejména při obstarávání osobních záležitostí.

Podpora samostatného bydlení je služba podobná pečovatelské službě, zaměřuje se však více na posilování osobních schopností člověka samostatně bydlet.

Odlehčovací služby se také mohou nazývat sdílené či respitní služby. Jedná se o různou kombinaci činností péče, které mají za cíl, umožnit pečujícím osobám nezbytný odpočinek, tj. sdílí péči či na určitou dobu převezmou péči o člověka, který má sníženou soběstačnost. Obvykle je tato služba nabízena i v rámci jiných druhů služeb.

Centra denních služeb se doposud nazývaly například „domovinky“ nebo i centra osobní hygieny. Jedná se o ambulantní službu, kterou mohou v průběhu dne (pravidelně i občasně) využívat osoby se sníženou soběstačností s cílem zajištění pomoci s osobní hygienou a současně pomoci s vyřízením osobních záležitostí či nabídkou sociálně terapeutických činností.

Denní stacionáře jsou ambulantní službou, kterou pravidelně navštěvují osoby se sníženou soběstačností. V průběhu dne je zde zabezpečována komplexní péče s ohledem na potřeby uživatelů a současně nabízí výchovné, aktivizační a sociálně terapeutické činnosti.

Týdenní stacionáře jsou pobytovou službou pro osoby se sníženou soběstačností, které potřebují pravidelnou pomoc jiné osoby. Pobyt je zabezpečován obvykle po dobu pracovních dnů. Služba nabízí komplexní péči a současně nabízí výchovné, aktivizační a sociálně terapeutické činnosti.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením jsou pobytovou službou s celoročním provozem, které zabezpečují osobám se sníženou soběstačností vyžadujícím pravidelnou pomoc komplexní péči a současně nabízí výchovné, aktivizační a sociálně terapeutické činnosti. Tato služba je určena především těm lidem, kterým z objektivních důvodů již nelze zabezpečit pomoc v jejich přirozeném sociálním prostředí.

Domovy pro seniory jsou pobytovou službou s celoročním provozem, které zabezpečují seniorům se sníženou soběstačností vyžadujícím pravidelnou pomoc komplexní péči a současně nabízí aktivizační a sociálně terapeutické činnosti. Tato služba je určena především těm seniorům, kterým z objektivních důvodů již nelze zabezpečit pomoc v jejich přirozeném sociálním prostředí.

Domovy se zvláštním režimem jsou pobytovou službou s celoročním provozem s obdobnou nabídkou jako domovy pro osoby se zdravotním postižením či seniory. Jejich služby jsou však uzpůsobeny zvláštním potřebám osob, které trpí duševní nemocí, jsou závislé na návykových látkách nebo trpí Alzheimerovou chorobou či jiným typem demence. Provoz této služby může být součástí domova pro seniory či domova pro osoby se zdravotním postižením.

Chráněné bydlení je moderním typem pobytové služby pro osoby se zdravotním postižením, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby, ale mají schopnost žít víceméně samostatně v prostředí, které je svým charakterem fakticky totožné s běžným bytem.

Sociální služby ve zdravotnických zařízeních ústavní péče (nemocnice, léčebny dlouhodobě nemocných, psychiatrické léčebny) se poskytují osobám, které se neobejdou bez pomoci jiné osoby a současně nemohou být propuštěny ze zdravotnického zařízení, protože není v danou chvíli možné jim zabezpečit péči v domácnosti či v zařízení sociálních služeb. O významu této služby a obecně o propojení sociální a zdravotní péče je podrobnější výklad podán v části týkající se problematiky sociálně zdravotní péče.

Příloha C - Služby sociální prevence

(Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, v platném znění)

Raná péče je terénní případně i ambulantní služba určená dětem do 7 let se zdravotním postižením a jejich rodičům, aby jim napomáhala zvládnout specifické potřeby spojené s vývojem dítěte.

Telefonická krizová pomoc je poskytována osobám, které se nacházejí v ohrožení života či zdraví, nebo jsou v obtížné životní situaci a nemohou tuto situaci momentálně řešit vlastními silami. Jedná se především o provoz linek důvěry a podobných telefonních služeb.

Tlumočnické služby jsou poskytovány obvykle osobám se smyslovým postižením za účelem pomoci v komunikaci s okolím a při vyřizování osobních záležitostí. Jsou poskytovány obvykle jako terénní služba.

Azylové domy jsou pobytové služby pro osoby, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Jsou různého druhu, např. azylové domy pro rodiče s dětmi, azylové domy pro ženy, pro muže, případně i pro osoby mladší 18 let. Vedle poskytnutí ubytování je vždy nezbytné poskytnout také podporu, která vede k vyřešení nepříznivé sociální situace, a to především prostřednictvím sociální práce.

Domy na půl cesty jsou pobytovou službou pro osoby do 26 let, které žily dlouhodobě ve školských zařízeních ústavní nebo ochranné výchovy, nebo v jiných zařízeních pro děti a mládež a pro osoby, které byly propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné 9 léčby. Domy na půl cesty mají těmto lidem poskytnout podmínky pro úspěšný samostatný start do běžného života.

Kontaktní centra jsou obvykle ambulantní zařízení určená osobám ohroženým závislostí na návykových látkách. Služby zde poskytované mají za cíl snižovat sociální a zdravotní rizika spojená se zneužíváním návykových látek.

Krizová pomoc je terénní, ambulantní, ale i pobytová sociální služba určená osobám, které se přechodně nacházejí v situaci ohrožení zdraví a života a nejsou schopny tuto situaci v daném okamžiku řešit vlastními silami. Součástí krizové pomoci je také poskytování pomoci obětem domácího násilí (blíže viz intervenční centra). Krizová pomoc vedle poskytnutí stravy či ubytování nabízí především socioterapii a pomoc při vyřízení nezbytných osobních záležitostí.

Nízkoprahová denní centra jsou určena osobám bez přístřeší a nabízejí pomoc se zajištěním osobní hygieny, zajištěním stravy a vyřízením nezbytných osobních záležitostí.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují zejména ambulantní služby pro děti a mládež ve věku 6 až 26 let, které jsou ohroženy společensky nežádoucími jevy (kriminalita, drogy, alkohol apod.). Cílem služby je zejména nabízet smysluplné využití volného času, pomoc v orientaci ve společenském prostředí a pomoc se změnou životního stylu, který je ohrožuje.

Noclehárny nabízejí osobám bez přístřeší možnost přenocování a podmínky pro osobní hygienu.

Služby následné péče jsou určeny osobám trpícím chronickým duševním onemocněním nebo osobám závislým na návykových látkách, které absolvovaly ústavní léčbu. Jejich cílem je pomoc při zvládnutí běžných životních podmínek a prevence „recidivy“.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi nabízejí rodinám s dětmi pomoc se zvládnutím dopadů dlouhodobě krizové sociální situace rodiny nebo jejího člena.

Sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením a seniory nabízejí těmto lidem pomoc při zvládnutí běžných životních situací tak, aby nedošlo k jejich ohrožení sociálním vyloučením.

Sociálně terapeutické dílny jsou poskytovány osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení. Účelem této služby je dlouhodobá a pravidelná podpora zdokonalování pracovních návyků a dovedností prostřednictvím sociálně pracovní terapie.

Terapeutické komunity poskytují pobytové služby pro osoby závislé na návykových látkách nebo i osoby s chronickým duševním onemocněním s cílem zbavit se závislosti a vytvořit dobré podmínky pro začlenění do společnosti.

Terénní programy jsou realizovány s cílem vyhledávat osoby, které žijí rizikovým způsobem života nebo žijí v sociálně vyloučených komunitách a pomáhat jim v minimalizaci rizik spojených s tímto způsobem života a v začlenění do společnosti.

Sociální rehabilitace má za cíl pomoc lidem k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti, a to rozvojem jejich schopností a dovedností a posilováním návyků potřebných pro samostatný život. Služba je určena osobám se zdravotním

postížením, ale také osobám, které jsou ohroženy sociálním vyloučením z jiného důvodu, například etnické příslušnosti, chudoby, dlouhodobé nezaměstnanosti apod.

Příloha D – Nabídka sociálních služeb podle uživatelů

(Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jč kraje na období 2011-2013)

Sociální služby pro seniory

Cílovou skupinu tvoří senioři, kteří z důvodu nepříznivé sociální situace způsobené věkem a neuspokojivým zdravotním stavem potřebují částečnou nebo úplnou podporu při zvládnání základních činností spojených s péčí o vlastní osobu, a to formou odborné ošetrovatelské péče a podporou poskytovatelů pobytových sociálních služeb.

Senioři, kteří žijí v přirozeném sociálním prostředí a ocitli se v nepříznivé sociální situaci, mohou tuto překonat za pomoci dostupných terénních sociálních služeb, ambulantních sociálních služeb a zejména rodiny.

Sociální poradenství:

- Odborné sociální poradenství - § 37, jehož součástí je i půjčování kompenzačních pomůcek

Služby sociální péče:

- Osobní asistence - § 39
- Pečovatelská služba - § 40
- Tísňová péče - § 41
- Průvodcovské a předčitatelské služby - § 42
- Odlehčovací služby - § 44
- Centra denních služeb - § 45
- Denní stacionáře - § 46
- Týdenní stacionáře - § 47
- Domovy pro seniory - § 49
- Domovy se zvláštním režimem - § 50
- Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče - § 52

Služby sociální prevence:

- Telefonická krizová pomoc - § 55
- Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením - § 66

Sociální služby pro osoby se zdravotním postižením

Cílovou skupinu zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů vymezuje zdravotní postižení jako tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby. Z hlediska zdravotního postižení se v našich podmínkách rozlišuje mezi šesti skupinami osob se zdravotním postižením:

- lidé s mentální retardací (lehká, středně těžká, těžká, hluboká),
- lidé se smyslovým postižením (vady a poruchy řeči, postižení sluchu, zraku),
- lidé s tělesným postižením (postižení horních končetin, dolních končetin, páteře, omezené lokomoce),
- lidé s kombinovaným postižením (nejčastěji mentální postižení kombinované s tělesným nebo smyslovým postižením, např. DMO, případně s přidruženým duševním onemocněním),
- lidé s duševním onemocněním (schizofrenie, schizofrenní poruchy a poruchy s bludy, poruchy nálad, neurotické poruchy a poruchy osobnosti),
- dlouhodobě nemocní (postižení respirační, kardiovaskulární, zažívací, kostní a svalové, kožní, alergické, karcinogenní, imunogenní, centrální nebo periferní nervové soustavy, získané poruchy pohybového a nosného aparátu).

Za specifické okruhy osob v rámci vymezení cílové skupiny je nutné považovat také děti se zdravotním postižením (s ohledem na potřebu vzdělávání a nutnost komplexní péče) a v nejširším smyslu slova rodina a osoby blízké pečující o člověka se zdravotním postižením (informovanost, kvalita života pečujících osob)

Sociální poradenství:

- Odborné sociální poradenství - § 37, jehož součástí je i půjčování kompenzačních pomůcek

Služby sociální péče:

- Osobní asistence - § 39
- Průvodcovské a předčitatelské služby - § 42
- Podpora samostatného bydlení - § 43
- Odlehčovací služby - § 44
- Centra denních služeb - § 45
- Denní stacionáře - § 46

- Týdenní stacionáře - § 47
- Domovy pro osoby se zdravotním postižením - § 48
- Domovy se zvláštním režimem - § 50
- Chráněné bydlení - § 51

Služby sociální prevence:

- Raná péče - § 54
- Tlumočnické služby - § 50
- Služby následné péče - § 64
- Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením - § 66
- Sociálně terapeutické dílny - § 67
- Sociální rehabilitace - 70

Sociální služby pro osoby v akutně nepříznivé sociální situaci

Cílová skupina osob v krizi jsou osoby se zdravotním postižením v akutní krizi, osoby ohrožené prostitucí, osoby v akutní psychické krizi, cizinci a uprchlíci se specifickými potřebami integrace do společnosti, oběti domácího násilí a trestné činnosti, osoby bez přístřeší, pachatelé trestné činnosti a osoby opouštějící zařízení pro výkon trestu odnětí svobody, senioři v chronické sociální krizi, osoby ohrožené sociálním vyloučením (lidé dlouhodobě nezaměstnaní, lidé s nízkým stupněm vzdělání, lidé žijící v dluhové pasti), příslušníci sociálně vyloučených lokalit se specifickými potřebami sociálního začlenění

Sociální poradenství:

- Odborné sociální poradenství - § 37

Služby sociální prevence:

- Telefonická krizová pomoc - § 55
- Azylové domy - § 57
- Krizová pomoc - § 60
- Intervenční centra - §60a
- Nízkoprahová denní centra - § 61
- Noclehárny - § 63
- Terénní programy - § 69
- Sociální rehabilitace - § 70

Sociální služby pro děti a mládež

Cílovou skupinu tvoří děti a mládež ve věku od 0 do 26 let ohrožené rizikovým způsobem života, osoby do 26 let věku opouštějící školská zařízení pro výkon ústavní péče a rodiny s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokážou sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje. Nejčastější životní situace, kdy může být osoba ohrožena rizikovým způsobem života je např. nepříznivá sociální situace (dětí nezaměstnaných rodičů, rodiny ohrožené vystěhováním z bytu atd.), problémy ve škole (prospěchové problémy, záškoláctví apod.), problémy s vrstevníky (šikana), nepříznivá rodinná situace (nízká socioekonomická situace rodiny, nefunkční rodiny apod.), nedostatek finančních prostředků k realizaci volnočasových aktivit, útky z domova, experimenty s návykovými látkami, diskriminace apod.

Služby sociální prevence:

- Domy na půl cesty - § 58
- Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež - § 62
- Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi - § 65
- Terénní program - § 69

Sociální služby pro osoby ohrožené drogou nebo na drogách závislé

Cílová skupina jsou lidé zneužívající návykové látky nebo lidé na těchto látkách závislí, dále lidé s jinou formou návykového chování, které je spojeno s faktickými nebo potenciálními nepříznivými sociálními dopady přímo na tyto osoby nebo na jejich nejbližší sociální okolí.

Sociální poradenství:

- Odborné sociální poradenství - § 37

Služby sociální prevence:

- Kontaktní centra - § 59
- Služby následné péče - § 64
- Terapeutické komunity - § 68
- Terénní programy - § 69

Příloha E – Dotazník

Dotazník

V rámci studia na Univerzitě J. A. Komenského v Praze zpracovávám bakalářskou práci o **vzdělávání sociálních pracovníků v sociálních službách**. Tento dotazník se týká odborné kvalifikace sociálních pracovníků.

Na Vaše jméno a adresu se neptám, dotazník je zcela anonymní. Prosím o vyplnění dotazníku, přičemž zpravidla odpovíte volbou 1 z nabízených možností odpovědí tak, že uděláte křížek do příslušného políčka ☒.

Petra Králová

Jste:

- muž
- žena

Váš věk:

- do 20 let
- 21 - 30 let
- 31 – 40 let
- 41 – 50 let
- nad 50 let

Vyberte sociální služby kterou poskytuje Vaše zařízení, kde pracujete (v případě, že pracujete na městském či krajském úřadu, tuto možnost vyznačte)

- sociální poradenství (základní a odborné)
- služby sociální péče - *prosím uveďte konkrétní druh služby .....*
- služby sociální prevence - *prosím uveďte konkrétní druh služby .....*
- městský úřad, krajský úřad - *prosím uveďte druh služby, kterou poskytujete .....*

Zřizovatelem tohoto zařízení je:

.....

1. Vaše dosažené vzdělání při vstupu do současného zaměstnání:

- středoškolské s maturitou v sociální oblasti
- středoškolské s maturitou - jiné
- vyšší odborné v sociální oblasti
- vyšší odborné - jiné
- vysokoškolské v sociální oblasti
- vysokoškolské – jiné

2. Splňoval/a jste při vstupu do současného zaměstnání podmínky odborné způsobilosti podle zákona o sociálních službách? (v případě, že odpovíte ano, pokračujte otázkou č. 6)

- ano – a v současné době již nestuduji studuji uvažuji o budoucím studiu
- ne

3. Doplnujete si, popř. doplnil/a jste si odborné vzdělání podle zákona o sociálních službách?

- ano - prosím uveďte typ školy a obor studia .....
- ne - prosím uveďte důvod a pokračujte otázkou č. 6.....

4. Stručně uveďte, co je/bylo hlavním důvodem pro doplnění odpovídajícího vzdělání? (např. povinnost ze zákona, obava ze ztráty zaměstnání apod.)

5. Pokud můžete zhodnotit studium a jeho přínos pro Vaši profesi sociálního pracovníka:

- studium považuji za přínos pro profesi - prosím uveďte v jakém směru: .....
- studium nepovažuji za přínosné

6. Umožňuje Vám zaměstnavatel další vzdělávání v rámci celoživotního vzdělávání?

- ano - prosím uveďte dále - toto vzdělávání si doplňuji v rámci pracovní doby mimo pracovní dobu
- ne - prosím uveďte důvod: .....

7. Kterou z uvedených forem dalšího vzdělávání nejčastěji využíváte? (můžete označit i více možností):

- další vzdělávání na vyšší odborné škole
- další vzdělávání na vysoké škole
- jednodenní semináře
- vícedenní kurzy
- zahraniční stáže
- jiné - prosím uveďte: .....
- nevzdělávám se - prosím uveďte důvod:.....

8. Nabídku vzdělávacích programů (můžete označit i více možností):

- nabízí zaměstnavatel
- vyhledávám sám/sama
- je mi nabízena jinak - prosím uveďte:.....

nevzdělávám se - *prosím uveďte důvod:*.....

9. Splňujete podmínku dalšího vzdělávání 24 hodin za kalendářní rok?

vždy splňuji

nesplňuji - *prosím uveďte důvod:*.....

nevzdělávám se - *prosím uveďte důvod:*.....

10. Celoživotní vzdělávání považuji za:

velmi důležité

domnívám se, že na mé pracovní výsledky nemá vliv

zbytečné

Na závěr, prosím, ještě uveďte, zda považujete supervizi za přínosnou pro práci sociálního pracovníka:

ano

ne

pojem supervize neznám

Je Vám umožněna supervize?

ano

ne

Za Váš čas při spolupráci v rámci tohoto dotazníku děkuje Petra Králová.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Petra Králová, DiS.

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Sociální služby v ČR, odborné předpoklady sociálních pracovníků

Rok: 2011/2012

Počet stran textu bez příloh: 52

Celkový počet stran příloh: 15

Počet titulů české literatury a pramenů: 15

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: -

Počet internetových zdrojů: 6

Vedoucí práce: Mgr. Dana Nevrková